Krepost čistoće

KREPOST ČISTOĆE

Želimo da ova knjiga pomogne da što veći broj ljudi u Hrvatskoj ima ljepši, radosniji, kvalitetniji i uspješniji osobni i obiteljski život.

Blaženi Alojzije Stepinac promicao je i živio krepost čistoće

Krepost čistoće

KAKO SE ISPRAVNO PONAŠATI NA PODRUČJU SEKSUALNOSTI, PLODNOSTI I RODITELJSTVA

Pastirska poslanica kardinala JORGEA MEDINE ESTÉVEZA koju je napisao dok je bio biskup Valparaisa u Čileu

Zagreb, 2010.

»Marijine zaruke«, kapela u Vizentinumu, Brixen, Južni Tirol **(Fotograf Josef Stocker, A–6067 Absam)**

Sadržaj

Riječ izdavača — *7*

Predgovor — *21*

1. Uvod — *27*
2. Adresati — *38*
3. Određenje važnijih pojmova — *42*
4. Izvori katoličkog nauka o čistoći — *51*
5. Čistoća u Sv. pismu — *53*
6. Uvjeti potpuna razumijevanja čistoće — *91*
7. Požuda — *97*
8. Čistoća je krepost — *103*
9. Oblici čistoće — *111*
10. Grijesi protiv čistoće — *115*
11. Obraćenje i oprost — *121*
12. Zaključak — *127*

NAPOMENA PREVODITELJA

Citati iz Sv. pisma preuzeti su iz prijevoda:
Biblija, Stvarnost, 1968.

Riječ izdavača

Veseli nas da hrvatskoj javnosti možemo predati ovako značajnu knjigu kardinala Medine.

Mons Lozano, apostolski nuncij u Hrvatskoj, u predgovoru ovoj knjizi kaže da je krepost čistoće »prijeko potrebna svakom kršćaninu, zapravo svakom čovjeku«.

Katolička Crkva ima vrijedne poruke za sve ljude

Zaista je tako. Katolička Crkva je danas jedini stvarni moralni i životni autoritet u Hrvatskoj a i cijelom svijetu. Jedino Katolička Crkva ima do u detalje razrađene, pozitivne, jasne i jednoznačne stavove o svim pitanjime i područjima osobnog, obiteljskog, društvenog, ekonomskog, političkog i svakog drugog područja života. Ona te stavove javno objavljuje i ne mijenja ih već dvije tisuće godina. Poštivanje i primjena

stavova, koje zastupa i promiče Katolička Crkva osigurava kvalitetan, lijep, uspješan i radostan osobni, obiteljski i društveni život svakom čovjeku.

Svaki stav Katoličke Crkve glede međuljudskih, obiteljskih i drugih odnosa, može se dovoljno obrazložiti, argumentirati i poduprijeti primjenom svakome razumljive i svakome prihvatljive pravednosti, poštenja, dobrote i ljubavi. Kad kažemo svakome, tu mislimo na ljude svih kršćanskih denominacija, nekršćanskih religija, a također i ateiste i agnostike.

Krepost čistoće je jedini ispravni način ponašanja na području seksualnosti, plodnosti i roditeljstva za sve ljude.

Prava roditeljska ljubav i krepost čistoće

Prava roditeljska ljubav je temelj, kontekst, osnova i uvjet ispravnog, poštenog, pravednog i konstruktivnog ponašanja na području seksualnosti. Također i odnosa prema vlastitoj spolnosti, odnosa među osobama istog spola i odnosa među osobama različitih spolova, a

također i odnosa prema vlastitoj i tuđoj plodnosti.

Prava i poštena roditeljska ljubav je osobna, svjesno i slobodno odabrana, poštena, pravedna, nježna, angažirana, neopoziva, bezuvjetna, puna poštovanja prema sebi i djetetu, radosna, trajna, ozbiljna i zrela.

Prava roditeljska ljubav je moguća svakome tko ju ozbiljno, ustrajno i trajno želi i tko se služi pravim sredstvima da ju ostvaruje. Katolička Crkva stavlja na razpolaganje takva sredstva svima, i katolicima i nekatolicima.

Roditeljstvo najveće stvaralaštvo dostupno čovjeku

Svi ljudi na našem planetu slažu se da svaki čovjek, svako dijete vrijedi više nego najveća banka sa svim novcima, nego najveća tvornica sa svim strojevima ili najvrednije umjetničko djelo.

U obitelji roditelji započinju, pomažu rast, razvoj, odrastanje i sazrijevanje novog djeteta, novog čovjeka.

Roditelji su više autori svog djeteta, nego što je Michaelangelo autor kipa Pieta izloženog u predvorju bazilike Sv.Petra u Vatikanu. Mi-

chaelangelo je po mramor za svoju Pieta morao ići u kamenolom. Svoje dijete roditelji započinju iz malih posebnih, dragocjenih djelića svojih tijela.

Pieta ostaje kakva je bila, dijete raste pod srcem majke devet mjeseci i kasnije kroz oko dva decenija brigom, radom i njegom svojih roditelja i drugih.

Dijete se razvija duševno i tjelesno zdravo, vedro, radosno, zadovoljno, marljivo, pošteno, puno poštovanja prema sebi i drugima samo uz i po pravoj, zreloj, pametnoj trajnoj i nježnoj majčinskoj i očinskoj ljubavi. Bez doživljavanja te i takve ljubavi dijete propada i zaostaje, fizički, psihički i duhovno.

Plodnost je najznačajnija fizičko–fiziološka sposobnost

Ako je roditeljstvo najznačajnija stvaralačka sposobnost svakog čovjeka, a jest, onda je plodnost najznačajnija čovjekova fizičko–fiziološka sposobnost. Plodnost je dakle važnija od fizičke snage. Važnija je od lijepog glasa, oštrog vida ili istančanog sluha, spretnosti ruku, brzog trčanja ili sportske spretnosti.

Plodnost treba poznavati i čuvati. Neplodnost je po svakoj medicinskoj klasifikaciji teška i ozbiljna bolest.

Psihološko–duhovna mogućnost prave roditeljske ljubavi je najznačajnija psihološko–duhovna sposobnost

Najznačajnija čovjekova psihološka i duhovna sposobnost je sposobnost nekoga voliti pravom, neopozivom i bezuvjetnom roditeljskom ljubavlju. Sposobnost prave roditeljske ljubavi je značajnija od visoke inteligencije, pjesničke i druge umjetničke nadarenosti, bilo kojeg drugog znanja sposobnosti i razumijevanja.

Prava roditeljska ljubav je moguća svakome tko je duševno zdrav. Na pravu roditeljsku ljubav su pozvani svi, bili biološki roditelji ili ne.

Ona se treba i može razvijati već od djetinjstva.

Duhovna zvanja u Katoličkoj Crkvi

Redovnice, redovnici, svećenici i druge Bogu posvećene osobe u Katoličkoj Crkvi pozvani su također na pravu roditeljsku ljubav. Oni iz lju-

bavi prema Bogu i Crkvi odlučuju da će ljubav, koju bi u obitelji pružali vlastitoj djeci i bračnom drugu, pružati drugim ljudima potrebnim takve ljubavi. Zato se s pravom redovnice nazivaju sestrom ili majkom, a redovnici, svećenici i biskupi bratom ili ocem.

Seksualni odnosi i roditeljstvo

Nepošteno je i nepravedno, a protiv svake ljubavi i dobrote, kad se netko izvrgava mogućnosti da postane bilo otac bilo majka, ako svom možebitnom djetetu nije osigurao pravu i trajnu očinsku i majčinsku ljubav. Kod svakog seksualnog odnosa postoji, makar i minimalna, mogućnost da partneri postanu roditelji zajedničkog djeteta. Bilo koje mjere za izbjegavanje začeća mogu zakazati, tako da kod svakog seksualnog odnosa uvijek postoji makar i mala mogućnost začeća novog djeteta.

Prava roditeljska ljubav i odnosi među seksualnim partnerima

Mogući roditelji novog djeteta, ako žele biti pošteni i pravedni, trebaju prije upuštanja u

seksualne odnose ostvariti odgovarajuće međusobne odnose, koji će biti temelj njihove zajedničke brige i ljubavi prema njihovoj možebitnoj zajedničkoj djeci. Svako upuštanje u seksualne odnose izvan i bez međusobne, slobodno i osobno odabrane, nježne, trajne, radosne, angažirane, pune poštovanja prema sebi i drugome, neopozive, bezuvjetne, ozbiljne i zrele ljubavi između mogućih roditelja novog djeteta je nepošteno i nepravedno.

Opisane odnose među možebitnim roditeljima zajedničke djece, mi zovemo bračnim odnosima. Ti odnosi se ne tiču samo bračnih partnera i njihove djece, nego se tiču i njihovih roditelja i drugih rođaka, čija obitelj se povezuje s novim članom i koji će biti djedovi, bake i drugi rođaci nove djece. Svečano objavljivanje uspostave bračnih odnosa povezano s svečanim obećanjem doživotne bračne ljubavi je vjenčanje.

Vjernost budućem bračnom drugu i vjernost u braku

Krepost čistoće, kako se na katoličkom crkvenom jeziku naziva ispravno i pošteno pona-

šanje na području seksualnosti, roditeljstva i plodnosti, traži prije braka uzdržavanje od svakih seksualnih odnosa ili doživljaja s drugom osobom ili sa samim sobom.

Tokom braka, ta krepost ili vrlina traži i upućuje na vjernost bračnom partneru. Ta krepost također traži da se i u braku pristupa seksualnim odnosima u okviru međusobnog poštovanja i zrele ljubavi, pa se seksualni odnos niti traži niti odbija iz grubog egoizma ili na ponižavajući način.

Krepost čistoće dakako isključuje upotrebu kontracepcije i sterilizacije to jest izazivanja privremene ili trajne neplodnosti (teške bolesti po svakoj medicinskoj klasifikaciji). Također isključuje i svako prekidanje života nerođenog djeteta bilo putem t.zv. hormonalne kontracepcije ili spirale u prvim danima djetetovog života, bilo kasnije kirurškim ili kojim drugim načinom pobačaja.

Krepost čistoće moguća je svakome tko ju zaista želi ostvarivati

Jedan dio ljudi, tvrdi, da i uz najbolju volju i pokušaje ne uspijevaju ostvarivati krepost čis-

toće, nego se uvijek iznova vraćaju u promiskuitetno ponašanje. Oni tvrde da zaista nemogu živjeti pošteno i lijepo na tom području života. Jest, dio ljudi, takvi kakvi su tada kao osobe, zaista nemogu, dok se ne promijene ostvarivati krepost čistoće.

Kao što debeo čovjek, dok dovoljno ne smršavi, nemože vršcima prstiju dodirnuti pod bez savijanja koljena, tako i jedan dio ljudi dok se ne promijene na bolje kao osobe nemogu ostvarivati krepost čistoće.

Međutim, debeo čovjek, ako zaista želi, može tokom nekog vremena toliko smršaviti, da će bez nekog napora, dotaknuti pod bez savijanja koljena. Slično tako i osoba koja u jednom periodu svog života nemože ostvarivati krepost čistoće, ako se promijeni u odgovarajućem smjeru, bez posebnog napora će nakon pozitivne promjene ostvarivati krepost čistoće.

Neki ljudi bez posebnog napora ostvaruju krepost čistoće

Ljudi za koje je karakteristična dobronamjernost, marljivost, strpljivost, darežljivost, umjerenost u jelu i piću, poštovanje prema sebi i

drugima, veselje što je drugima dobro i prava roditeljska ljubav, bez posebnih napora ostvaruju krepost čistoće.

Ljudi za koje je karakteristična zloba, lijenost, neiskrenost, govorenje istinitih i neistinitih loših stvari o drugima, nepoštovanje prema svemu i svakomu, zavist, nestrpljivost i srdžba, svadljivost, škrtost, proždrljivost i pijanstvo, rijetko ili nikako ne ostvaruju krepost čistoće i dok su takvi i ukoliko su takvi ne mogu ju ostvarivati ili imaju velike poteškoće u ostvarivanju.

Takvi ljudi, ako zaista žele ostvarivati krepost čistoće, trebaju ozbiljno nastojati razvijati prethodno navedene pozitivne osobine. Truditi se i vježbati u prepoznavanju svih ljudi, posebno onih s kojima provode vrijeme, članova obitelji i drugih, kao ljudi vrijednih poštovanja, pažnje, uslužnosti, dobrote i ljubavi. Potrebno je vježbanje u pravednosti i poštenju prema svima, pa i mogućoj vlastitoj djeci i budućem ili sadašnjem bračnom partneru.

Koliko će stvarno napredovati u nastojanju da budu stvarno bolji ljudi, toliko će manje poteškoća imati u ostvarivanju kreposti čistoće.

Katolici imaju molitvu i sakramente kao sredstvo napretka

Dosad napisano namijenjeno je svim ljudima, koji sebi i drugima žele dobro. Ljudima, koji prihvaćaju dar katoličke vjere, stoji na raspolaganju prava molitva, koja uvijek pomaže. Iskrena molitva, promišljanje katoličkih stavova i vrednota, upoznavanje sa stvarnim sadržajima katoličke vjere i stvarnim razlozima za etičke stavove mnogo će pomoći u ostvarivanji i življenju svake kreposti, pa i kreposti čistoće.

Neke napomene o odgoju djece i omladine za krepost čistoće

Moguć je uspješan odgoj djece i omladine za sve pozitivne osobine i vrline. Moguće je odgojem pomoći djeci i omladini da usvoje urednost, pristojnost, marlljivost, poštivanje tuđeg vlasništva, trijeznost, miroljubivost, odsutnost drogiranja, a dakako i krepost čistoće. Da je to zaista tako, potvrđuje znatan dio djece i omladine, koji mirno, bez konflikata, kako rastu, tako i usvajaju navedene i druge vrline, primjereno svojoj dobi.

Neuspjesi u odgoju su uvijek prisutni

Međutim, i uz stalno, inteligentno i ustrajno zalaganje roditelja i drugih odgojitelja da pomognu djeci i omladini da usvoje različite vrline, jedan dio djece i omladine odbija i ne prihvaća pozitivne odgojne utjecaje. Oni su ipak neuredni, nepristojni, lijeni, kradu, opijaju se, drogiraju se, ponašaju se promiskuitetno, svade se, tuku i slično.

Neminovno je da će se i dobri odgojitelji susretati sa odbijanjem pozitivnih odgojnih utjecaja od dijela odgajanika.

Negativno ponašanje nije neminovno

Važno je imati na pameti da kod nijednog pojedinog djeteta ili omladinca / omladinke negativno ponašanje nije neminovno. Negativno ponašanje je rezultat odluka odgajanika, koji umjesto pozitivnih prihvaća negativne utjecaje.

Također niti jedno negativno ponašanje nije ireverzibilno. Svatko, tko se negativno ponaša, može se svojim drukčijim odlukama promijeniti na bolje.

Toga su svjesni dobri odgojitelji i oni ne odustaju od odgojnog rada i ne dižu ruke od nikoga.

Neki proglašavaju promiskuitetno ponašanje neminovnim, ireverzibilnim, prihvatljivim i normalnim

Nismo još naišli da se neurednost, nepristojnost, krađa, vrijeđanje, lijenost, opijanje, drogiranje ili koje drugo negativno ponašanje proglašava neminovnim, ireverzibilnim, prihvatljivim ili normalnim. Međutim stalno nailazimo u hrvatskoj javnosti, a i u javnosti drugih zemalja, da se promiskuitetno ponašanje, to jest ponašanje suprotno kreposti čistoće, kod djece i omladine izričito ili implicite proglašava neminovnim, ireverzibilnim, prihvatljivim i normalnim. Iz takvog nepedagoškog i nestručnog pristupa ponašanju dijela djece i omladine na području spolnosti i plodnosti, slijede štetni i neljudski programi tako zvanog spolnog i drugog odgoja. Takvi programi ne pokušavaju mlade usmjeriti na pozitivno ponašanje, nego ih svojim stavovima i metodama tako zvanog spolnog odgoja utvrđuju u negativnom ponašanju.

Djecu i omladinu treba odgajati za pravu roditeljsku ljubav

Djeca veći i u predškolskoj dobi i prije puberteta vrlo dobro prepoznaju i pozitivno doživljavaju pravu roditeljsku ljubav. Prepoznaju i negativno doživljavaju manjak takve ljubavi. Upoznavanje djece i omladine sa karakteristikama prave roditeljske ljubavi pomaže im da u sebi prepoznaju i razvijaju elemente takve ljubavi i primjenjuju ih na mlađu braću i druge manje i slabije. Na taj način oni se pripremaju da kasnije budu uspješni roditelji. Razvijanje elemenata roditeljske ljubavi je temelj i kontekst pozitivnog ponašanja na području spolnosti i plodnosti. Djeca i omladina koji imaju pozitivne stavove o tome kakvi roditelji žele i planiraju biti kad odrastu, ponašaju se pozitivno na području spolnosti. Odgoj za pravu roditeljsku ljubav je i pozitivan i uspješan spolni odgoj.

I iz obitelji u kojima su djeca zlostavljana znadu izaći dobri roditelji. Poznati su slučajevi djece, koju su roditelji na grubi način tukli, a dijete se zaklelo da svoju djecu neće nikada tući, a toga su se kao odrasli i držali.

Predgovor

Rado sam prihvatio poziv da predstavim knjigu Njegove Uzoritosti gospodina kardinala Jorge Arturo Medina Estéveza *Acerca de la castidad*, koja se sada pojavljuje i na hrvatskom jeziku pod naslovom *Krepost čistoće*, a govori o vrijednosti čistoće kao kreposti koja je prijeko potrebna svakom kršćaninu, zapravo svakom čovjeku. Uvjeren sam da će ova razmišljanja o vrijednoti umjerenosti, djevičanstva, celibata i ljudske seksualnosti biti obogaćenje, ne samo za katoličke vjernike, nego i za sve one koji proučavaju ovu materiju pod različitim vidovima u okviru hrvatske kulture. Ne treba zaboraviti da je ovo djelo nastalo kao pastirska poslanica jednog zauzetog biskupa, a potom kardinala, koji je dugo godina bio profesor moralne teologije, čovjeka koji je s velikom ljubavlju želio unijeti u srca i savjest mladih ljudi temeljna kršćanska etička načela.

Stoga je ovo djelo pouzdani smjerokaz, utemeljen kako na biblijskim izvorima i moralnoj teologiji Katoličke crkve, tako i na velikom životnom iskustvu.

Kao Apostolski nuncij u Hrvatskoj ne mogu a da ne čestitam promicateljima ovog izdavačkog pothvata koji pomaže izgradnji kršćanskog puka i širenju nauka Njegove Svetosti Ivana Pavla II. o kršćanskom moralu i napose u odnosu na spolnost, brak i posvećeni život.

U tom smislu zahvaljujem i čestitam *»Obiteljskom centru«* koji i ovim djelom nastavlja svoj zauzeti rad na promicanju katoličke bračne i obiteljske etike, psihologije, sociologije. Hvala Vam što i na ovaj način vršite volonterski apostolat, vrijedni i poželjni apostolat katoličkog laikata, koji promiče katolički moral i kršćanske vrijednosti na dobrobit hrvatskog naroda.

Ovaj prikaz o vrijednosti čistoće trebao bi poslužiti svima onima koji rade s mladima da im što bolje predoče kršćansko gledanje na ljudsku spolnost, na pozitivne i negativne konotacije koje su uz to vezane. Kako živimo u razdoblju snažnih negativ-

nih utjecaja, u vremenu permisivnosti i nijekanju kršćanskih načela, seksualnog, bračnog i obiteljskog morala, a u isto vrijeme i u nasrtaju negativnih pojava, kao što su bolesti AIDS–a, promiskuiteta, homoseksualnosti, seksualne revolucije i seksualne slobode, navlastito u predbračnim odnosima, ova knjiga je zaista vrijedan prilog da se ukrijepe kršćanska načela. Napose će mnogima dobro doći stranice u kojima je autor razradio biblijske temelje i poruke.

Drago mi je da za hrvatske čitatelje mogu istaknuti da je kardinal Medina tijekom mnogo godina bio profesor moralne teologije i filozofije na Katoličkom sveučilištu u Santiago de Chile. U tom se gradu i rodio 1926. Pa i nakon što je postao pomoćni biskup nastavio je predavati na sveučilištu, te zadržao blisku povezanost sa mladim studentima, što je posebna odlika koja je obilježila njegov život i njegovu biskupsku službu. U tom je smislu značajno istaknuti da je kardinal Medina Estèvez i u vremenu nakon što ga je Sveta Stolica pozvala u Rim 1996. kao prefekta Kongregacije za Bogo-

štovlje i disciplinu sakramenata, nastavio pokazivati posebnu skrb za mlade kroz kateheze i propovijedanje zdrave katoličke nauke, kao što to potvrđuje ova knjiga koju sada predstavljamo hrvatskom čitateljstvu.

U vrijeme moje službe u Državnom Tajništvu Vatikana kao odgovornog za odsjek Latinske Amerike, imao sam priliku upoznati i često susretati autora ove knjige. S njim sam dijelio strepnje i čežnje za Crkvu u latinsko–američkom svijetu. Od brojnih akcija u kojima smo zajednički zauzeto sudjelovali, želim spomenuti nezaboravni pastoralni pohod Njegove Svetosti Ivana Pavla II. Čileu 1987. i konferenciju latinsko–američkih biskupa (CELAM) koju je otvorio Sveti Otac 12. listopada 1992., prigodom 500. obljetnice otkrića Amerike. To su dva svijetla primjera apostolske zauzetosti i predanosti u službi kardinala Medine, koji, iako je dosegnuo časnu starost umirovljenja, ne prestaje davati sve najbolje od sebe, služeći Evanđelju, Crkvi i Svetom Ocu.

Želio bih da ova knjiga bude od velike koristi svima koji rade u odgoju mladih, koji su zauzeti za promicanje katoličkih načela u

bračnom i obiteljskom životu, svima koji su se opredijelili da »radi Kraljevstva Božjega« slijede život u djevičanstvu i celibatu, koji u visokoj cijeni drže krepost čistoće. Jer to su kršćanske i ljudske vrijednosti koje mogu spasiti naše društvo i biti od značajne pomoći u izgradnji novog svijeta u pravdi, ljubavi, bratskim odnosima i željenom progresu. To je vrijedan prinos kulturi života, nasuprot kulturi smrti, prinos ostvarenju stvarne ljubavi a ne opasne konzumističke seksualnosti.

Još jednom želim izreći iskrenu zahvalnost prevodiocima, priređivačima i izdavačima ovog djela na hrvatskom jeziku. Neka dobri Bog, po zagovoru Presvete Djevice, učini da ova vrijedna knjiga o kreposti čistoće donese vidne plodove, napose među mladim hrvatskim katoličkim naraštajem.

+Mons. Francisco–Javier Lozano

... Svake su osude vrijedni malodušnici i sumnjičavci među katolicima. Kažu, svijet je već potpuno poganski, ne isplati se više dirati u to. A zar je u doba Kristovo svijet drukčije izgledao? Zar se nisu i onda posvuda dizali hramovi Venere, u kojima se žrtvovala čistoća, zdravlje i duše sotoni? Zar je filozofija tadanjeg vremena bila za trunak bolja od današnje? Zar nije i onda program ogromne većine čovječanstva bio »panem et circenses«, kruha i igara, ako ne u kinima, a ono pod otvorenim nebom? Zar nije i onda vladao brak »civilni« i mnogoženstvo? Zar nije i onda cvala diktatura careva i njihovih pomoćnika? Zar nisu i onda iza svakog ugla virili doušnici, da optuže i onda isprate svoje žrtve na stratište? Nihil dakle novi sub sole, kako kaže mudrac u Svetom Pismu, nego je svijet omlitavio i zaboravio, da snaga milosti Božje nije ni za trunak smanjena danas nakon dvije hiljade godina kršćanstva. Ako se nađe danas dovoljan broj žena kao što je bila Apija i tolike druge, koje spominje sveti Pavao u svojim poslanicama, ako se velim danas nađe dovoljan broj žena mentaliteta prvih kršćanki, nema ni najmanje sumnje, kako će svijet izgledati za kratko vrijeme.

Ja sam i uvjeren, da će i danas nicati Samaritanke i Magdalene, to jest, žene, koje, digavši se iz žalosnog stanja grijeha, postaju najrevniji apostoli Kristovi i nadvisit će katkada u ljubavi prema Kristu i mnoge čiste duše, jer će bolje znati cijeniti, što znači iz blata i pakla u kom su do tada živjele, prijeći u puninu mira Kristova po sakramentu pokore, i postati, da se poslužim riječima Psalmiste »bijelijim od snijega« djelovanjem milosti Kristove.

Zanimljivo je, kako je sotona dobro uočio silno važnu ulogu žene, te ju pod parolom lažne emancipacije rabi za svoje svrhe kao nikada do sada u povijesti čovječanstva. Nije li to dovoljan mig za sve plemenite žene i djevojke našeg naroda, koje nisu prodale svog ponosa i svoje časti, da sve svoje sile ulože za proširenje kraljevstva Kristova, onoga Krista, koji je ženu digao natrag iz poniženja u koje ju je bacio istočni grijeh, digao tako visoko, da eto jedna predstavnica ženskog svijeta nadvisuje svojim dostojanstvom i najviše i najčišće duhove nebeske, Djevica Marija?

Iz pisma kardinala Stepinca
Ustanovi Suradnica Krista Kralja u Zagrebu, dne 25.IV.1955.godine.

U pismu, koje bi kardinal Stepinac napisao zajednici posvećenih muškaraca, on bi u istom kontekstu nabrajao i spominjao muškarce.

1. Uvod

Cijeli niz aktualnih činjenica i okolnosti potaknuo me da se kao katehet obratim vjernicima svoje biskupije poslanicom o kreposti čistoće.

Trenutno stanje stvari čini objavljivanje ovog teksta osobito hitnim. Objavljujem ga kao biskup Valparaisa tj. kao čuvar kršćanskog morala i vjere meni povjerena stada. Tako ispunjam svoju svetu obvezu naviještanja Evanđelja u zajednici sa sv. Ocem i braćom u biskupskoj službi.

Na početku navest ću činjenice i okolnosti koje zahtijevaju zauzimanje stava u vezi s ovom temom.

a) Okolina obilježena erotikom

Ne treba biti osobito oštrouman kako bi se spoznalo da je erotika uzela maha u našem društvu, i to osobito u urbanim sredinama.

Pornografske knjige, časopisi i video filmovi slobodno se prodaju i raspačavaju; moralna čistoća i bračna vjernost često se izruguju u filmovima, televizijskim serijama i pjesmama; sve je više legalizirane prostitucije, ona se nudi u standardiziranim oblicima u kućama opskrbljenima koje čime a čiji rad reguliraju tijela lokalne vlasti.

Bez imalo suzdržavanja, mnogi u javnosti pokazuju međusobnu osjećajnu naklonost; kondomi se javno prodaju u ljekarnama i trgovačkim središtima.

Spolni odnos odvaja se od braka; bez stida se koriste naturalistički izrazi; odjeća i ponašanje ni u koliko ne pomažu čistoću. Seksualnom vladanju nedostaje moralno uporište; skandalozni oblici ponašanja društveno relevantnih osoba masovno se publiciraju; društvo tolerantno prelazi preko neprihvatljiva ponašanja.

Sve su to jasni simptomi velike moralne krize koja ne zahvaća samo područje seksualnosti nego ga daleko nadilazi i mnogo je više od »kulturološke revolucije«, kako se tvrdi.

Tu je moralni krizu tematizirao papa Ivan Pavao II. u nedavno objavljenoj enciklici Veri-

tatis Splendor u kojoj sv. Otac zastupa postojanje objektivnog morala.

To stanje možemo opisati kao negativnu kulturnu revoluciju u čijim je korijenima moralna kriza.

Htio bih dodati karakterističnu činjenicu: riječ »čistoća« gotovo je potpuno nestala iz suvremenog rječnika. Više se ne govori o kreposti čistoće a moj je dojam da se ta tema malo kad izričito obrađuje u propovijedima.

b) Nedostatak poštovanja prema čistoći u kršćanskim krugovima

Ovo nije mjesto na kojem ćemo iscrpno obraditi sva relevantna istraživanja vezana uz ovu temu ali sa sigurnošću možemo ustvrditi kako među kršćanima i ljudima koji sebe zovu katolicima, postoji pomutnja kad je riječ o ovoj temi.

U određenim krugovima znatan dio mladih drži da na predbračni spolni odnos imaju pravo pod uvjetom da se on »događa iz ljubavi«; pri tom predbračnu seksualnu aktivnost doživljavaju kao sredstvo za »stjecanje iskustva«.

Izvanbračna partnerstva sve se više prihvaćaju i legitimiraju pa djeca stječu dojam da su takve veze jednako pravovaljane i respektabilne kao sam brak.

Iza propitivanja svećeničkog celibata ili nerazumijevanja njegova značenja nesumnjivo stoji podcjenjivanje vrijednosti čistoće, koja se, kao potpuno uzdržavanje, događa iz ljubavi prema carstvu nebeskom.

Permisivnost je posljedica društva koje drži da je u pitanjima morala »neutralno« i stoga ne pruža jasna uporišta i ciljeve za vrednovanje ponašanja; postoji tendencija da se većinsko ponašanje automatski prihvati kao respektabilno i prihvatljivo.

Ovdje je na djelu pluralizam koji se ne shvaća samo kao potvrda različitosti nego i kao prepreka za donošenje moralnih prosudbi. Tako se zabranjuje i tvrdnja da postoji »jedna« istina a ne »moja« i »tvoja« istina.

Čak i rječnik kojim se koriste kršćani krajnje je indikativan. Primjerice govori se o »paru« a taj dvoznačni pojam služi tomu da se moralno neprihvatljivim situacijama podari privid legitimnosti. Dvoje ljudi koji žive kao da su u

braku a pritom nisu vjenčani, postaju tako »par« i predstavljaju se kao »par koji je dugo zajedno«. Iako se taj pojam odnosi na pravovaljano vjenčane supružnike, dvoje mladih ljudi koji se namjeravaju vjenčati a već su stupili u spolne odnose nazivaju se također »parom«. Ide se tako daleko da se pojam rabi i za homoseksualce koji žive zajedno.

Danas se koristi i dvoznačan pojam »partner«. Misli se na ljude koji žive kao da su u braku ali nisu vjenčani — dakle posrijedi je moralno neprihvatljiva situacija.

Karakteristično je međutim da u određenim kršćanskim krugovima postoji strah da se krivo seksualno ponašanje označi kao »grijeh«. Radije se govori o »zabludi«, o »slabosti«, o »zbunjenosti«. Sve su to riječi koje izbjegavaju izričito upućivanje na Boga, koji bi trebao upravljati ljudskim djelovanjem.

Strašno je što se riječi razvrat i preljub opisuju kao »čin ljubavi« kao da grijeh može biti ljubav!

c) AIDS

Svjetska je javnost s pravom zabrinuta zbog pojave ove epidemije koja se očito nezaustavljivo širi jer sve do danas za nju nije nađen lijek.

Tema AIDS–a usko je povezana sa čistoćom. Prije svega zato jer se zaraza najčešće prenosi seksualnim odnosom. Velik udio pri tom imaju homoseksualni kontakti ali ima sve više slučajeva u kojiima se zaraza prenosi heteroseksualnim odnosom. Znatno je manje zaraza među supružnicima koji se čvrsto drže bračne vjernosti.

Kad analiziramo podatke koji su nam danas na raspolaganju možemo zaključiti da su bračna vjernost i čistoća najučinkovitije prepreke protiv širenja AIDS–a.

Treba reći i da širenju AIDS–a najviše pridonosi neuredan, nečist i prije svega istospolni seksualni život.

S bolom moramo konstatirati da se borba protiv AIDS–a usredotočuje prije svega na podjelu i uporabu kondoma, čime se propagira »siguran seks«. Pritom se ni u najmanjoj mjeri ne ulazi u moralnu procjenu spolnog odnosa niti

se ukazuje na nemali postotak slučajeva u kojima ti potpuno mehanički elementi zakazuju pa se ljudi dovode u zabludu.

U permisivnom društvu smatra se da se »odgoj« sastoji od izbjegavanja rizika a nitko se ne pita o načinu izbjegavanja rizika niti o moralnosti sredstava koja se koriste. Čovjek bi pomislio kako je »siguran seks« najvažniji kriterij a riječ je u ovom slučaju o istoznačnici s pojmom »siguran grijeh«.

Sve dok ne počnemo inzistirati na važnosti čista načina života pri suzbijanju AIDS–a, ta se pošast neće moći ispravno procijeniti.

d) Rastava braka

Sigurno bismo stvari grubo pojednostavili kad bismo ustvrdili da je neuspjeh bračne zajednice nešto što uvijek i isključivo možemo svesti na nekorektno seksualno ponašanje jednog od supružnika. S druge strane, zbog očita nepoznavanja zbilje, moglo bi se tvrditi da ponašanje koje je suprotno čistoći neznatno utječe ili uopće ne utječe na propast braka.

Propast bračne zajednice obično je rezultat više čimbenika no važnu ulogu pripisujem nedostatku seksualnog samosvladavanja. Postoje neuredni seksualni predbračni oblici ponašanja koji izrazito negativno utječu na suživot u braku ako se za njih ne učine djela pokore, a osobito ako se i dalje nastavlja nezrelo i egoistično ponašanje. Ono se opisuje kao »bećarsko« umjesto da se smatra uvredom Boga a i ljudske prirode.

Kad se među supružnicima dogodi slom koji se više ne može zaliječiti, otvara se novo područje za čistoću: vjernost prema partneru od kojeg smo razdvojeni, a koji možda nosi znatan dio odgovornosti za ono što se dogodilo. To je izraz duhovnosti koju teško mogu razumjeti oni koji u braku vide samo ugovor o suživotu dok, kako se kaže, »ljubav traje«.

e) »Odgoj za ispravan odnos prema seksualnosti«

Ova tema je na dnevnom redu otkad je Ministarstvo odgoja i obrazovanja o njoj izdalo dvije publikacije. U dokumentima se navodno

težilo tomu da se nađe »najmanji zajednički nazivnik«, ali vrijednost ponuđena sadržaja ne smatramo prikladnim za stjecanje orijentacije upravo zato jer ga je njihov »pluralizam« spriječio da za ishodište uzme objektivni moral.

Prvi dokument govori o »seksualnom odgoju«, dakle o dvoznačnom izrazu, koji je u drugom izdanju zamijenjen pojmom »odgoj koji se tiče seksualnosti«, što zasigurno bolje zvuči. Pa ipak se ni u prvom ni u drugom izdanju ne spominje čistoća u kontekstu seksualnosti i spolnosti kao ponašanje koje se pristoji zrelom muškarcu i zreloj ženi.

Bez osnova jedne ispravne antropologije odgoj nije moguć. Kad se ne zna što je čovjek, što mu je cilj i smisao života i djelovanja, ne može se izgraditi projekt odgoja.

Jedna istinska ljudska antropologija ne počiva isključivo na sociološkim statistikama ili psihološkim zapažanjima nego mora bezuvjetno uključiti i odgoj u seksualnom području, koji naravno ovisi o cjelokupnoj čovjekovoj slici, njegovoj prirodi, cilju i djelovanju.

Drugi tekst je važan prije svega zato jer obitelji i svakoj odgojnoj ustanovi priznaje auto-

nomno pravo da odredi programske sadržaje odgoja na tom području. U cjelovitu odgoju važno mjesto zasigurno zauzima odgoj za čistoću.

f) Godina obitelji

Ujedinjeni narodi i Katolička Crkva proglasili su 1994. »godinom obitelji«. Tijekom te godine Crkva poduzima velike napore kako bi ojačala kršćansku obitelj i kako bi svaki dom postao ono što treba biti prema Božjem planu punom ljubavi, izvorom istinske ljudske savršenosti.

Dio tih napora Crkve zacijelo će biti posvećen podukama o braku, o podrijetlu i osnovama obitelji, o pripremama za brak, o ispunjenu životu u obiteljskoj zajednici, o obitelji kao glavnom čimbeniku odgoja djece, o religioznoj prirodi obiteljske zbilje, o obiteljskim krizama itd.

Čistoća je izuzetno važan čimbenik u životu obitelji. Priprema za brak mora biti čista, međusobna ljubav supružnika mora biti čista a djeca moraju u obiteljskom okružju imati pretpostavke za odgoj u čistoći.

Ne želim nipošto tvrditi da je čistoća jedina strukturna sastavnica kršćanske obitelji. Ipak treba inzistirati na tome da je uz ostale sastavnice upravo ona jedan od njezinih nosivih stupova. Ostale sastavnice čine se bez nje nepotpunima i oslabljenima. Bez nje nedostaje im organska ljepota, vanjska i unutrašnja harmonija osoba koje čine obiteljsku zajednicu.

Ozračje čistoće u jednoj obitelji dolazi do izražaja u dostojanstvu njezinih članova i nužna je pretpostavka za osjećaj Božje prisutnosti u toj osnovnoj zajednici »kućne Crkve«. Obitelj je prikladno okružje za cjelovit odgoj djece koji nesumnjivo mora sadržavati i odgoj za čistoću.

Dosadašnja razmatranja ukazuju na cijeli niz činjenica i situacija koji razmatranje o čistoći ne čine samo primjerenim nego dapače nužnim. Problemi na koje ukazuju navedene činjenice neće se moći adekvatno riješiti ako se ne poduzmu napori za cjelovit odgoj čovjeka. A on uključuje odgoj koji dovodi do toga da se nauči i cijeni ponašanje u skladu sa čistoćom.

2. Adresati

Kako se i pristoji dokumentu koji piše pastir Crkve u službi biskupa, on je prvenstveno namijenjen katoličkim vjernicima koji pripadaju mjesnoj Crkvi koju mu je na čuvanje povjerio sv. otac.

Obraćam se prvenstveno službenicima Crkve, svećenicima, đakonima i katehetama a i očevima obitelji, mladima i medijima.

Nekatolički kršćani mogu u ovom dokumentu vidjeti izraz zajedničke vjere koja počiva na Sv. pismu, čak i onda kad se ne slažu s našom procjenom Crkvenog nauka.

Onaj tko s nama ne dijeli kršćansku vjeru može u dokumentu pročitati stav Katoličke Crkve u vezi s ovom temom. Tako će moći cijeniti taj stav koji se često prikazuje djelomično, nepotpuno ili iskrivljeno pa suviše lako dolazi do nesporazuma ili tumačenja koja počivaju na nedostatnim informacijama.

Vrlina čistoće treba zanimati sve kršćane jer se radi o stavu koji pridonosi ispravnu formi-

ranju svakog pojedinca koji ozbiljno teži tomu da postane Kristovim sljedbenikom i čovjekom prema Božjoj volji. Ta vrlina nije ograničena na određenu dob ili bračno stanje, ona zahvaća sve sfere života i vrijedi jednako za muškarce i žene. Ipak čistoća ima vrlo važnu ulogu osobito u mladosti. S jedne strane jer u toj dobi spolni nagon silovito izbija a s druge jer je mladost dio života u kojem osobu odgajamo za prakticiranje svih kreposti a time i čistoće.

Molim dakle sve one koji ovaj dokument čitaju da prije svega misle na sebe kako bi sebi objasnili vlastita shvaćanja i moralne pretpostavke vlastita ponašanja. Jadnako tako moći će potom radosno krenuti putem čistoće i svladavanja svih nagnuća koja joj proturječe.

Pogled koji smo usmjerili na sebe ne treba nas priječiti da uočavamo i svijet oko sebe kako bismo ga prosuđivali kršćanskom mjerom. Nije naime dovoljno služiti se samo kriterijem statističkih dokaza i postotaka.

Budući da svi živimo u određenom okružju, određenoj kulturi i društvu, svi imamo neotuđivu obvezu da uspoređujemo stvarnost s istinom a onda, oslonjeni na nju, donosimo moralne sudove.

Upozoriti i dokazati da je nešto loše i to izgovoriti nije farizejstvo nego čin ljubavi prema bližnjemu. Farizejstvo bi bilo kad bismo prstom upirali na druge a pritom zaboravili da smo sami slabi i grešni. Bio bi znak nedostatka ljubavi prema bližnjemu kad bismo šutke prelazili preko onoga što proturječi moralu.

Kršćanin koji je suočen s tuđim grijesima ne treba se zbog toga prepuštati osjećaju mržnje i prezira prema onomu koji griješi. Trebao bi osjetiti duboku tugu zbog izobličene Božje slike u tom čovjeku i zato jer grijesi toj osobi kvare plan spasa našeg Spasitelja i Otkupitelja.

Cilj predloženih razmišljanja jest priprema materijala za apostolsko djelovanje. Svaki kršćanin treba ispuniti neki zadatak i u određenoj mjeri odgovoran je za otkupljenje vlastite braće. Ali put otkupljenja počinje prosvjetljenjem uma koji prvo treba »preoblikovati« kako bi mogli »uočavati što je volja Božja: što je dobro, ugodno i savršeno!« (Rim, 12, 2)

U vremenu pomutnji kakvo je naše, apostolsko djelovanje nužno mora težiti jasnoći misli i vrijednosti, tj. priopćavanju istine koja oslobađa (usp. Ivan, 8,32)

Ne smijemo s visoka bezbrižno gledati na pomutnju misli jer upravo na to nas navodi vrag čije djelovanje, koristeći lažni privid, od početaka obilježavaju laž, prijevara i zavođenje (usp. Post 3,1, Ivan 8,44).

Prijetvorno ponašanje vraga često se skriva iza uljepšanih riječi, izraza koji ništa ne kazuju, i time ne izazivaju odbijanje a iza kojih se ipak skriva zbilja koju moralno treba odbaciti. Svi poznajemo dvoznačnost izraza kao što su »djevojka«, »pobačaj«, »par«, »partnerica«, »ljubav«. Sve su to riječi iza kojih se često skrivaju teški grijesi.

Nazivati stvari pravim imenima i ne dopuštati nesporazume jedan je od oblika djelovanja u službi istine i zauzimanja za pravu slobodu.

3. Određenje važnijih pojmova

U temi kojom se ovdje bavimo riječ je o pojmovima koji su u svojem značenju međusobno povezani i treba ih jedne prema drugima razgraničiti.

a) Djevičanstvo

Ovaj pojam prvotno ukazuje na biološki sadržaj pod kojim se misli tjelesni integritet ženskog bića. Jiftahova kći oplakivala je na brdima svoje djevičanstvo jer je držala sramotom što će umrijeti a da nije rodila (Suci 11, 30–40).

Djevičanstvo međutim ima i religijski smisao, naime dragovoljno odricanje od braka iz ljubavi prema carstvu nebeskom. Radi se o činjenici koja je utemeljena religioznim motivom. U ovom drugom smislu pojam se najčešće odnosi na žene, iako se u Sv. pismu primjenjuje i na muškarce koji se iz religioznih razloga odriču braka (usp. Otk 14,4).

Crkveni oci pisali su spise o djevičanstvu i time iskazivali hvalu svetim djevicama. Katolička liturgija sadržava u misalu i časoslovu vlastite tekstove za spomendane i blagdane svetih djevica.

U pontifikalu nailazimo na svečani obred koji najčešće služi biskup a kojim se djevice posvećuju Gospodinu.

Tridentski sabor proglasio je posvećeno djevičanstvo stanjem iznad braka (24. zasjedanje od 11. studenoga 1563., kanon 10), što međutim ne znači da nekoga tko je posvećen tim obredom odmah smatramo svecem ili sveticom, odnosno da je svetiji od bračnih drugova koji žive u savršenstvu bračne zajednice.

Sveti Ignacije Loyolski označio je držanje onih koji slave i cijene djevičanstvo kao znak »da osjećamo sa Crkvom« čak i kad nisu pozvani od Boga da mu u tom staležu služe (usp. Duhovne vježbe, 4. Pravila da osjećamo sa Crkvom).

b) Celibat

I ovaj pojam ima najmanje dva značenja. Jednom se misli naprosto na činjenicu da netko nije oženjen, drugi put na one koji nisu u braku iz religioznih razloga.

Postoje jezici u kojima se riječ »u celibatu« u svakodnevnom govoru koristi kao istoznačnica s »neoženjen« ali ipak taj izraz tada ne uključuje značenje života »u čistoći«.

Sv. Marija Goretti † 6. srpnja 1902.

Proglašenje sveticom Marije Goretti 24. lipnja 1950. u Rimu bio je trenutak koje je sve ganuo: u prisutnosti majke Goretti u poodmakloj dobi, papa Pio XII. primio je to dijete mučenika u krug svetih. Rođena 16. listopada 1890. Marija Goretti već je kao dijete pokazala duboku religioznost. Kad obitelj, jednostavni seljaci, više nisu mogli dovoljno privrediti za život, preselili su se u Nettuno. Godinu dana nakon toga otac je umro od malarije a sva su djeca morala pomagati majci u polju. Jedanaestogodišnju Mariju pritom je sve češće napastvovao mladić iz susjedstva. 15. srpnja 1902. pokušao je silovati tada šesnaestogodišnju Mariju a kad se ona branila, po cijelom tijelu joj je nožem zadao 16 uboda. U bolnici je podlegla ozljedama — umirući oprostila je svojemu mučitelju.

Sv. Marija Goretti

Među katolicima riječi »celibat« dodano je religijsko značenje i odnosi se posebno na muškarca koji, s obzirom na svećeničku službu Rimske Crkve, daje svečano obećanje da se neće ženiti i da će s tim u skladu živjeti u celibatnoj čistoći.

Oznaku »djevica« pretežno koristimo za žene a »celibat« za muškarce. Muškarac se može zavjetovati na celibat pošto ostane udovac pa i nakon nečista života. Žene međutim ne mogu dati zavjet djevičanstva ako su bile udane ili ako su dragovoljno izgubile djevičanstvo ali mogu se zavjetovati da će ubuduće obdržavati čistoću celibatnog stanja.

c) Čistoća

Čistoća je jedan oblik kreposti umjerenosti koja se sastoji u tome da se ovlada strastima i čulnim žudnjama čovjeka kako ne bi ugrozile cilj ljudskog i kršćanskog života. Taj život za nas znači: »živjeti za Boga«. Ništa nam ne smije biti važnije od Njega kako ne bismo slijedili svrhu odvojenu od Boga. Riječju, one nas ne smiju spriječiti da Boga ljubimo svim srcem svojim,

svom dušom svojom i svom snagom svojom (usp. Pnz 6,5; Mt 22,37).

Umjerenost se odnosi na ispravan odnos prema zemaljskim stvarima. Čovjek je treba kako bi te stvari ostale u svojstvu sredstva radi konačnog cilja ljudskog bitka, kako ne bi postale same sebi svrhom. U odnosu na različita vremenita dobra, ljudska narav zahvaćena grijehom reagira snažnim žudnjama kao što su pohlepa, želja za moći, oholost, želja za slavom ili seksualna pohota (v. 1 Iv 2, 16).

Umjerenost i čistoća pomažu čovjeku da ostane vjeran istini svojeg života kako neuredne strasti ne bi narasle do idola i osporavale Bogu njegovo mjesto i ljubav na koje samo On ima pravo.

Konkretno čistoća dopušta čovjeku da ostane gospodar svoje čulnosti, da čuva i prakticira spolnost u skladu s onim za što je dana a da pritom njegova ljubav prema Bogu ne bude manja i ne ograničava slobodu koja pripada djeci Božjoj.

Krepost čistoće može poprimiti mnoge oblike i nijanse u skladu sa staležom i stanjem kšćanina. Od čovjeka koji se posvetio djevičan-

Sv. Terezija iz Lisieuxa

stvu ili celibatu čistoća zahtijeva nešto drugo nego od onoga koji je pravovaljano vjenčan ili od nekoga tko još nije u braku ali ima namjeru ili želju jednoga se dana vjenčati.

Svim oblicima čistoće zajedničko je međutim jedno: ovladavanje spolnim nagonom kao izraz težnje za Bogom koja je iznad svih ostalih dobara. Tako se svakom dobru teži sa-

---

Sv. Terezija iz Lisieuxa † 30. rujna 1897.

»Mala sveta Terezija«, tako se najčešće zove ova velika redovnica i mističarka. Oznaka »mala« služi razlikovanju od reformatorice reda sv. Tereze Avilske.

Terezija od djeteta Isusa, kako se također zove, rodila se 2. siječnja 1873. u Normandiji. Njezina jedina želja bila je još od djetinjstva pristupiti redu karmelićanki. Nakon što je nekoliko puta odbijena, dopušteno joj je, u dobi od 15 godina, pristupiti karmelu u Lisieuxu. Terezija je cijeli život patila od napada anksioznosti iako je izvana djelovala vrlo mirno. Često ju je mučila misao da ju je Bog napustio. A ipak sva se predavala ljubavi Kristovoj. Njeno je geslo bilo »Sve je milost«. Svoju muku, uz koju je došla i tuberkuloza, ponudila je kao žrtvu za grešnike.

U dobi od tek 24 godine Terezija je umrla 30. rujna 1897. Papa Pio XI. proglasio ju je sveticom 1925. godine a 1927. zaštitnicom svjetskih misija. Papa Ivan Pavao II. proglasio ju je 1997. crkvenom naučiteljicom.

mo u skladu prema toj težnji za Bogom i Njegovom ljubavi.

Čistoća nije dakle negativan stav jer, iako zahtijeva žrtvu i odricanje, cilj joj je uvijek najveće pozitivno dobro: ljubav Božja. Čisti smo kako bismo ljubili Boga. Tako trebamo shvatiti blaženstvo prema kojem će oni koji su čista srca biti sretni jer će Boga gledati (v. Mt 5,8): tko je u najširem smislu riječi čist, u stanju je Boga »gledati«, Njega ljubiti, iskreno Mu reći da ništa nije važno kao On bez obzira na situaciju i okolnosti.

4. Izvori katoličkog nauka o čistoći

Kao kod svih tema koje se tiču kršćanskog života Sv. pismo je i u pitanju naravi čistoće najvažniji izvor spoznaja. U sljedećem odlomku razmotrit ćemo te izvore.

Crkveni oci i naučitelji pisali su o toj temi. Crkveno se naučiteljstvo u nizu dokumenata očitovalo o tome, na primjer na Drugom vatikanskom saboru i u enciklikama a osobito u Katehizmu Katoličke Crkve gdje se tema posebno razmatra pod brojevima 1809, 2337 do 2365, 2380 do 2391 i 2514 do 2533.

Srdačno pozivam na čitanje tih poučnih tekstova koji su autentičan nauk o rastu duhovnog života u tom području. Već sam ukazao na to da i crkvena liturgija obrađuje temu čistoće prije svega kad govori o posvećenu djevičanstvu.

Život Crkve bogat je različitim oblicima i sjajnim primjerima čistoće i djevičanstva. O tome svjedoče likovi kao što su svete djevice i

mučenice Agneza i Cecilija a i sveti redovnici i obraćenici kao što je sv. Augustin, sveti udovci i udovice kao što je sv. Franjo iz Borgie i sveta Ivana Franciska Frémiot iz Chantala, sveti Alojzije Gonzaga, sveta Marija Goretti, mučenica djevičanstva, kao i naše sv. Tereza od Anda i bl. Laurita Vicuña čiji je život obilježen događajima koji nas dovode do uvjerenja da ona ne treba biti uvrštena samo među djevice nego i među mučenice.

Danas kao i jučer i za sva vremena savršeni Kristov nasljedovatelj treba uvježbavati sve kreposti među kojima je i čistoća, u skladu s načinom života određene osobe.

5. Čistoća u Sv. pismu

U Sv. pismu nalazimo u različitim oblicima nauk o čistoći. Postoje tekstovi koji pozivaju na čistoću i razmatraju je u svjetlu Božjeg spasiteljskog plana. Naposljetku postoje i riječi koje odvraćaju od života suprotna čistoći. Često se ti različiti načini naučavanja međusobno ukrštavaju i stoga sistematizacija nije ni laka ni bezuvjetno organska.

a) Stari zavjet

Svi znamo da se moralni osjećaj u izraelskom narodu postupno razvijao i dozrijevao. U početno doba neka ponašanja još nisu zasluživala prijekor, poslije su postupno nestajala ili su negativno vrednovana. Krajnja točka procesa dozrijevanja sposobnosti za moralnu prosudbu počinje tek s Isusom Kristom i njegovim Evanđeljem. Tu činjenicu ne smijemo previdjeti.

A ipak u Starom zavjetu postoje vrijedan nauk o braku i čistoći.

Prvu naznaku nalazimo u Knjizi postanka (1,27 i 2,18–25). Spolnost se predstavlja kao sastavni dio ljudskog bića, prikazuje se kao djelo Božje: On je onaj koji stvara ljude kao muškarca i ženu kako bi se nadopunili i množili u jedinstvu braka. To je jedinstvo tako duboko da ima prioritet nad ostalim obiteljskim vezama. Čovjek spoznaje ženu, prepoznaje je kao meso svojeg mesa i kost svoje kosti, napušta oca i majku i združuje se sa svojom ženom tako da postanu jednim tijelom. Ovdje se razlika između spolova, razlika između muškarca i žene kao i njeno dublje jedinstvo, pojavljuje kao Božje djelo.

Biblijski tekst kaže da »bijahu oboje goli — čovjek i njegova žena — ali ne osjećahu stida«. Grijeh još nije uveo neuredan spolni nagon i ljubav između muškarca i žene bila je vedra i slobodna od pohote. Ali kad su praroditelji zgriješili »tada se oboma otvore oči, i upoznaju da su goli«, pa su se odjenuli (Post 3,7). Odnos između muškarca i žene više nije vedre naravi nego je obilježen neredom, pohotom i egoizmom.

U pripovijesti o Abrahamu postoji poglavlje puno dramatike, naime priča o uništenju Sodome i Gomore ogrezlih u poroku osobito grijehu homoseksualnosti koju su besramno i nasilnički prakticirali unutar svojih zidina (usp. Post 18,20 — 22: 19,1–19).

Homoseksualna praksa tu se u cijelosti proklinje jer izopačuje spolnost a time što »služi vitalnom iskustvu snage i moći« spolnost gubi smisao koji joj je podario Bog.

I kad se na posljetku na Sinaju sklopi savez, Bog Mojsiju daje zapovijedi zakona. Među ostalim u njima stoji: »Ne učini preljuba!« (Izl 20,14; Pnz 5,18). U Levitskom zakoniku (pogl. 18) nalazimo dalje propise o ispravnom seksualnom životu.

Ovi zahtjevi iz »zakona saveza« između Boga i Izraela pokazuju da seksualni moral nipošto nije nešto »privatno« nego je povezan s Bogom i suživotom u narodu Božjem.

Prije nego što su se Jakov i njegovi sinovi naselili u Egiptu, dogodila se epizoda koja baca novo svjetlo na čistoću. Er, Judin sin, uzeo je za suprugu ženu imenom Tamara. Er je umro i nije ostavio potomstva. Ispunjavajući obvezu

Sv. Richard Pampuri

levitstva (Pnz 25,5 i dalje) Erov brat Onan uzme bratovu udovicu Tamaru za ženu. Prema zakonu potomstvo koje bi potjecalo iz veze žene s bratom prminulog muža smatralo bi se potomstvom preminuloga kako bi se spriječilo izumiranje roda. Onan je uzeo Tamaru za ženu ali nije nikako htio da se njihov mogući sin po zakonu smatra sinom njegova preminulog brata Era. U spolnom činu s Tamarom, ispuštao bi sjeme na zemlju. Bogu se nije svidjelo Onanovo ponašanje jer je svjedočilo o samoljublju u

---

Sv. Richard Pampuri † 1. svibnja 1930.

Fratar Richard prvo je studirao medicinu i završio je sa summa cum laude 1921. Ubrzo nakon toga pristupio je trećorecima sv. Franje Asiškoga. Djelovao je i dalje kao liječnik, brinuo se o bolesnicima, često danju i noću. Velik dio svojeg vlastitog imetka prodao je kako bi pomogao siromašnim bolesnicima. 22. lipnja 1927. stupio je u red Milosrdne braće. U mjesecima prije smrti vodio je zubarsku ambulantu. U dobi od tek 33 godine razbolio se od upale pluća i umro u bolnici svojeg reda u Milanu sasvim neočekivano 1. svibnja 1930. kao svetac.

Njegov epitaf glasi: »U svijetu i samostanu bio je pun anđeoske čistoće, gorljive pobožnosti i apostolske djelotvornosti«.

odnosu prema uspomeni na brata a i proturječilo je prirodnom ponašanju tijekom spolnog čina sa ženom pa ga je Bog pogubio (Post 38,1–10). Nastavak priče pokazuje da je pojam seksualnog morala među Židovima u to vrijeme bio vrlo grub unatoč tome što je imao svijetlih trenutaka.

Susret Rute i Boaza koji je kasnije postao njezinim mužem a oboje precima Davida i Isusa, majstorska je pripovijetka puna takta i obiteljskih kreposti. Ruta je potražila Boaza prema propisima Mojsijevih zakona. Boaz se prema njoj vlada u skladu sa čistoćom pa je naposljetku učini svojom ženom (Rut 3 i dalje).

David je stekao mnogo zasluga kao religiozan čovjek i vladar. Ali u njegovu životu postoji jedna strašna epizoda nečistoće. Pismo nam ne kazuje ništa o namjerama Bat–Šebe, Urijine žene i Davidove susjede, koja se kupala na terasi svoje kuće. Znamo samo da ju je David ugledao i poželio pa je stoga naredio da mu je dovedu. Nakon što je Bat–Šeba začela sina Davidova, on je smislio strategiju kako da dijete bude priznato kao sin njemu podređena Urije. Plan međutim nije uspio. Nakon toga David je

zapovjedio da ubiju Uriju; tako se i zbilo. Osim brakolomstva dogodilo se i umorstvo. Bog se poslužio prorokom kako bi Davida najstrože ukorio i naposljetku kaznio. David je učinio pokoru a u jednom od psalama izrazio je svoju bol i kajanje (usp. 2 Sam 11; 12,1–15; Ps 51).

Tekst je poučan s različitih aspekata. Na početku promatramo kako se razvija nečija pohota. Zatim se radi o opasnosti kad se gleda nešto što može izazvati strast. Kasnije pak treba prikriti posljedice grijeha kao što se primjerice danas radi kad se začne dijete u grijehu pa ga se osudi na smrt pobačajem kako bi pravi krivci mogli »spasiti svoju čast«.

David je bio otac mudroga kralja Salomona. Iako se mnogo očekivalo od novog kralja, razvrat mu je učinio srce slijepim. Pismo kaže da je ljubio mnoge strankinje i da je strašću bio vezan za njih. U starosti su ga njegove žene nagovorile da se prikloni drugim bogovima tako da mu srce ne pripada samo Jahvi, njegovu Bogu, kao što se dogodilo srcu Davida, njegova oca. Naposljetku izgradio je hram za kumire svojih žena i slijedio ih je (v.1 Kr 11,1–13).

U pripovijesti o Salomonu brak se pojavljuje u službi moći ili političke koristi a seksual-

nost u službi kumira koji čovjeka podjarmljuju.

U spisima Starog zavjeta koje držimo izrazom izraelske mudrosti nalazimo mnoge pouke o čistoći. Ti spisi pripadaju različitim književnim vrstama a ovdje ne trebamo pobliže ulaziti u njih. Crkvena tradicija u tim je spisima uvijek gledala usmjerenost k cilju koji postaje potpuno jasan tek u svjetlu Novog zavjeta. Slijed kojim su ovdje predstavljene biblijske osobe ili knjige nikako ne treba razumjeti kao točan kronološki slijed.

U svojem zavjetu čistoće Job je izjavio da je sklopio savez sa svojim očima »da pogledat neću nijednu djevicu« (Job 31,1) i da mu srce neće zavesti nijedna žena. Dvije upute dakle o čistoći pogleda kao i unutrašnje ispravnosti.

Upečatljiva je priča o Josipu, omiljelom sinu praoca Jakova. Braća su ga prodala a kupio ga je faraonov dvoranin iz Egipta čiji je povjerenik postao. Pismo kaže da je Josip bio mladić stasit i naočit (Post 39, 1–6). Žena faraonova dvoranina zagledala se u nj, ali on ju je odbio: »Pa kako bih ja mogao učiniti tako veliku opačinu i sagriješiti protiv Boga!« (Post, 39, 9) ali zavodnica ga nije puštala nego ga je salijetala iz

dana u dan. Ali mladić je ostao pri svojem čistom odbijanju na što se odbijena žena osvetila tako što ga je oklevetala kod muža. On ga je bacio u zatvor (Post, 39,10–20).

Velika je pouka koju možemo izvući iz ovog teksta: riječ je o bračnoj vjernosti i njezinom religioznom smislu, o nužnosti da se izdrže kušnje, kao i o bolnim posljedicama koje ponekad prate ustrajnost. Ali priča u nastavku pokazuje da Bog nije ostavio svojeg štićenika.

U Knjizi proroka Danijela pojavljuje se literarno i religiozno vrlo lijepa priča o čistoj Suzani (pogl. 13). Mlada, udana, bogata i vrlo lijepa Suzana postala je predmetom požude dvojice staraca koji su u židovskoj općini u Babilonu imali visoke službe. Oni su se pozivali na svoju moć kako bi je pokorili — danas bismo govorili o seksualnom napastvovanju. Prijetili su Suzani klevetom i osudom na smrt ako ne popusti njihovoj razvratnoj žudnji. Divan je Suzanin odgovor: »Odasvud sam pritisnuta: učinim li to, smrt me čeka; ne učinim li, neću vam ruci umaći. Milije mi je da nedužna padnem u vaše ruke nego da sagriješim pred Gospodom« (Daniel, 13,22 i dalje). Na krivu optužbu za brakolomstvo osuđena na smrt Suzana se molitvom

obraća Bogu: »Bože vječni, ti koji poznaješ tajne, koji znaš sve prije nego li se zbude, ti znadeš da su lažno svjedočili protiv mene. I evo umrijet mi je, a da ne učinih ništa od onoga što je njihova pakost izmislila protiv mene« (Daniel 13,42 i dalje). Bog je uslišio njezin vapaj.

U ovom izvješću nalazimo veliku poduku: radije umrijeti nego griješiti i Boga uvrijediti. Grijeh koji je tu odbijen, grijeh je bračne nevjere. Nemali broj žena u sličnoj je situaciji kao Suzana kad ih napastvuje moćan šef o kojem ovisi njihovo radno mjesto i zarada za obitelj. Odgovor kršćanke uvijek će biti isti kao Suzanin.

I u Knjizi o Tobiji ima kratak naputak o čistoći. Tako anđeo savjetuje mladiću da se uzdrži od spolnog sjedinjenja sa svojom ženom, uzdigne se molitvom k Bogu, zamoli njegovu milost. Tobija se zaljubio u rođakinju Saru, uzeo je za ženu a u noći vjenčanja oboje su zajedno molili: »Blagoslovljen da si Bože naših otaca, blagoslovljeno sveto i slavno ime tvoje u sve vijeke! Ti si stvorio Adama i dao mu pomoćnicu Evu: od njih je proizišao ljudski rod. Ti si rekao: 'Nije dobro da čovjek bude sam; načinimo mu pomoćnicu sličnu njemu.'

Gospode, ne uzimam zbog pohote ovu svoju sestru nego po istini. Smiluj mi se i učini da s njom doživim starost« (Tob 8, 5–7).

U ovom izvješću bračno sjedinjenje vidimo kao duboko povezivanje s Bogom. Tobija i Sara se vjenčaju kako bi ispunili Božju volju a njihovo sjedinjenje odvija se u činu molitve. Ljubav koja ih povezuje nalazi svoj tjelesni izraz no Tobija se brine za čistoću svojih namjera. Za kršćane koji stupaju u brak skriva se ovdje velika poduka: zbilja bračnog sjedinjenja može se potpuno razumjeti samo s Božjeg stajališta.

Knjiga o Esteri izvješćuje o povjerenju u Boga mlade kraljice i njenoj iskrenoj vjernosti Bogu Izraelovu. U tekstu nalazimo izraz koji iskazuje srž stvari. U molitvi Estera se ovako obraća Bogu: »Sve ti je poznato pa znaš da mrzim slavu opakih i da mi je odvratna postelja neobrezanih...« (Est 4,17u)

Ova kratka rečenica ima duboko religiozno značenje: bračna zajednica sa čovjekom kojemu je Bog dalek nije Bogu ugodna. Možda smijemo pretpostaviti da se već tu na skriven način gleda na brak kao na simbol zaručničke ljubavi Boga prema Svojem narodu.

Svrhovito je ukazati i na Knjigu Sirahovu, zvanu Crkvenica (Ecclesiasticus) u čijem se devetom poglavlju daju savjeti koji se tiču čistoće: izbjegavaj druženje s bludnicama, ne upiri pogled u djevicu, ne zuri naokolo, odvrati pogled od zgodne žene i ne gledaj ljepotu tuđe žene, ne upuštaj se nikad u vezu s udanom ženom »da ti srce ne podlegne njezinim dražima i da u strasti svojoj ne srneš u propast« (Sir 9,3–9).

Nekoliko poglavlja dalje u istoj knjizi čitamo: »čovjek pohotan na vlastito tijelo: on ne prestaje dok ga vatra ne sažeže. Bludniku je svaka hrana slatka, i on se ne smiruje sve do smrti. Čovjek koji čini preljub na postelji svojoj i govori u sebi: 'Tko me vidi? Tama je oko mene i zidovi me kriju, nitko me ne vidi, čemu se bojati? Grijeha se mojih neće sjetiti Svevišnji!' — takav se boji samo ljudskih očiju, a ne shvaća kako su oči Gospodnje deset tisuća puta od sunca svjetlije i paze na sve putove ljudske, i motre i najskrivenije zakutke« (Sir 23,17b–19).

Upute iz Mudrosnih knjiga vremenski su vrlo blizu Novom zavjetu. One ne sadržavaju samo pravila ponašanja nego i upućuju na to da područje čistoće stoji pod budnim Božjim okom. I u ostalim dijelovima Starog zavjeta i Si-

rah teškim riječima osuđuju grijeh preljubnica (Sir 23,22–26).

U Mudrim izrekama postoje mnoge poduke o bračnoj vjernosti i čistoći. Ondje je primjerice napisano: »Jer s usana žene preljubnice kaplje med, i nepce joj je glađe od ulja, ali je ona naposljetku gorka kao pelin... raduj se sa ženom svoje mladosti: neka ti je kao mila košuta i ljupka gazela, neka te grudi njene opajaju u svako doba, njezina ljubav zatravljuje bez prestanka! Ta zašto bi se, sine moj, zanosio preljubnicom i grlio tuđinki njedra?« (Izr 5,2–4, 18–20). »Ne poželi u svom srcu njezine ljepote i ne daj da te osvoji trepavicama svojim... Može li tko nositi oganj u njedrima a da mu se odjeća ne upali?« (6,25–27; v. i 7,5–27). »Takav je put preljubnice: najede se, obriše usta i veli: “Nisam sagriješila”« (Izr 30,20)

Svi ovi mudrosni tekstovi pokazuju kontinuiran napredak u poštivanju čistoće iako još treba prijeći dug put.

U različitim proročkim i mudrosnim tekstovima uvijek iznova pojavljuje se tema ljubavi Božje prema svojem narodu preko slike vjenčanja. Dio toga je i pojam brakolomstva kojim

se opisuje prijestup naroda koji se okreće drugim bogovima (usp. Hoš 2,4 i dalje; Ez 16,3 i dalje; Jr 2,1 i dalje; 3,20 i dalje a prije svega Pjesma nad pjesmama). Slika će se iznova pojaviti i u Novom zavjetu (npr. Iv 3,29; Ef 5,22–33; Otk 21,2 i dalje).

S ovog gledišta postaju nam razumljivi neki propisi Levitskog zakonika, knjige koja se prilično iscrpno očituje o svetosti svećenika starog saveza. Naravno ova »zakonska svetost« ne znači ono što mi razumijemo kao svetost; temelj joj je u uvjerenju da je svećenik posvećen Bogu i službenik je Bogoštovlja. Što se tiče običnih svećenika, propisuje se da ne smiju za ženu uzeti bludnicu ni obeščašćenu ženu; niti se smiju oženiti onom koju je njen muž otpustio (Lev 21,7). Veliki svećenik međutim, koji je posvećen uljem pomazanja Boga svoga, neka za ženu uzme djevicu (Lev 21,13 i dalje). Svećenstvo Aronovih sinova ukazuje se kao znak odnosa između Boga i njegova naroda i slika Kristovog svećeništva i svećeništva njegovih službenika u Novom Savezu. S ovoga gledišta i čistoća se pokazuje u novom svjetlu kao predznak onoga što će se pojaviti u Novom zavjetu.

Tema čistoće pojavljuje se u Starom zavjetu i iz kuta uznapredovale objave puta spasa koji Bog daruje svojem narodu. To vrijedi i za oblike ponašanje koji su u skladu s tim putom. Ne postoji sveobuhvatan, izričit nauk o čistoći nego se postupno pojavljuju pojedine točke koje kao u odrazu najavljuju buduće svjetlo. Te točke nisu polemične naravi, one samo potcrtavaju uvjerenja svetih autora. To su epizode ili izjave koje se iznose na prirodan način i tako uvode tu temu u religiozni horizont Izraelaca.

Pritom nastaje jasan dojam da je život u čistoći dostojanstven, da odgovara pravdi i svetosti, da proizlazi iz srca koje pripada Bogu i omogućuje istinsku mudrost.

Čistoća je religiozna tema koja je povezana s potragom za Bogom, kao što razvrat znači udaljenost od Boga, uvreda Boga i služenje idolima.

Nesumnjivo Stari Zavjet nema jasnoću koju donosi tek Novi zavjet ali on je priprema, najavljuje, omogućuje njenu slutnju. Postupno se opet uspostavlja ideal monogamnog braka, ali i dalje postoji mogućnost rastave iako postoje različita mišljenja o razlozima koji ga

opravdavaju. Tek će Isus uspostaviti prvotni bračni zakon i konačno isključiti rastavu.

b) Novi zavjet

U Novom zavjetu nauk o čistoći znatno je prisutniji nego u Starom. Ima mnogo načina sistematizacije a svaki je povezan s određenim prednostima i posteškoćama. Ovdje sam se odlučio za način koji će, držim, olakšati čitanje. Prvo ćemo obraditi osobe čije djevičanstvo ili čistoću želimo istaknuti. Nakon toga objasnit ćemo Isusovo učenje i zadržati se na izjavama koje se pojavljuju u nauku svetog Pavla. Pritom ćemo također navesti neke upute iz spisa ostalih apostola.

ba) Sam Isus živio je neoženjen, čisto i djevičanski. Ta izjava međutim ne stoji izričito tako u Novom zavjetu ali slijedi potpuno logično iz Novog zavjeta i objašnjava nam ne malo Gospodinovih postupaka.

Marija je bila djevica prije Isusova začeća, takva je ostala i tijekom poroda i nakon toga.

Tako Crkva čita navode iz Svetog pisma i tako tumači Marijin odgovor anđelu pod vodstvom Svetoga Duha: »Kako će to biti — reče Marija anđelu — jer se ja ne sastajem s mužem?« (Lk1,34).

Josipa, Marijina muža, anđeo poučava i umiruje objašnjenjem da mu je zaručnica začela djelovanjem Duha Svetoga. Crkva obilježava Svetog Josipa kao »najčistijeg Marijina supružnika« i duhovna katolička tradicija vidi u Isusovu skrbniku osobitog patrona i zaštitnika čistoće ljudi posvećenih Bogu kao što je i on bio čuvar Marijina djevičanstva.

Ivan Krstitelj živio je neoženjen; njegovu čistoću u celibatu moramo gledati u vezi s njegovom izvanrednom požrtvovnošću i samotovanjem.

Sveti Pavao kaže za sebe da je ostao neoženjenim (1 Kor 7,8) a njegov nauk o djevičanstvu odiše dojmom osobnog iskustva (1 Kor 7,25).

Katolička tradicija vidi oduvijek u apostolu i evanđelistu Ivanu muškarca koji živi u celibatu i djevičanstvu. Možda njegova unutrašnja čistoća i predanje mogu objasniti duboko poz-

navanje Isusa kao i činjenicu da mu je Gospodin na križu povjerio svoju Djevičansku Majku.

Ovdje također želimo ukazati na jasno i odlučno držanje Ivana Krstitelja prema Herodu. S obzirom na grijeh brakolomstva i rodoskvrnuća koji je počinio Herod Antipa time što je za ženu uzeo Herodijadu, legitimnu suprugu svojeg polubrata Filipa, prorok mu je svom jasnoćom rekao da ne smije živjeti sa ženom svojeg brata (Mt, 14,4). Svjedočio je time u korist bračne vjernosti a protiv tetrarhova razvrata. Rezultat nam je poznat: Herodijadina mržnja protiv Ivana, zavođenje Heroda, tog nevažnoga kralja koje je izvela Herodijadina kći, i Ivanova smrtna kazna kao nagrada za ples koji smatramo praslikom navođenja na razvrat.

bb) Isus se više puta očitovao o čistoći i u kontekstu braka i izvan njega.

U tekstu općenito poznatu kao »propovijed na gori« Isus kaže: »Čuli ste da je rečeno starima: “Ne čini preljuba!” A ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu već — u

svom srcu — s njom učinio preljub.« (Mt 5,27 i dalje). Nakog toga slijede slikoviti izrazi o imperativnom odsijecanju ruke i vađenju očiju ako to pomaže očuvanju kršćanskog načina života ili izbjegavanju prilike za grijeh, kako bismo mi to danas rekli.

Osuda uvredljiva pogleda naznaka je pounutarnjenja kršćanske svetosti u usporedbi s mojsijevskom pravednošću a istodobno je i odjek već citiranih izjava Joba (31,1)i Siraha (9,8). A na drugom mjestu Isus kaže: »Ali što izlazi iz usta, izlazi iz srca, i to ukalja čovjeka. Jer iz srca dolaze zle misli, ubojstva, preljubi, bludnost, krađe, lažna svjedočanstva, psovke. To ukalja čovjeka« (Mt, 15, 18–20) a ne to da li se jede prethodno neopranih ruku kako su tvrdili zakoni čistoće Staroga Saveza. Ti su tekstovi konkretne primjene načela izrečenih u blaženstvima da će se »blaženima« zvati oni koji su čista srca »jer će Boga gledati!« (Mt 5,8).

Prava kršćanska čistoća dolazi iz srca, iz uredna, očišćena srca u kojem se ne skrivaju grešne namjere.

U vezi s bračnom vjernosti čitamo u Evanđelju po Marku: »Tada mu se približe farizeji i

upitaju ga, u nakani da ga kušaju: Je li dopušteno mužu otpustiti ženu?« On im odvrati: »Što vam je zapovjedio Mojsije?« Oni odgovore: »Mojsije je dopustio da joj se napiše otpusni list i da se otpusti« (v. Pnz 24,1). Isus im reče: »Zbog vašeg okorjelog srca on vam napisa tu zapovjed. U početku stvorenja "stvorio ih je kao muško i žensko". "Zato će čovjek ostaviti svog oca i majku i prionuti uza svoju ženu, pa će oboje biti samo jedno tijelo". Prema tome, nisu više dva, nego jedno tijelo. Dakle, što je Bog sjedinio neka čovjek ne rastavlja!« U kući ga ponovno o tome upitaju učenici. On im odgovori: »Tko otpusti ženu svoju i oženi se drugom, čini preljub prema prvoj. Ako li žena otpusti muža svoga i uda se za drugoga, čini preljub.« (Mk 10,1–12; v. i Mt 5,31 i dalje; 19,3–9; Lk 16,18; 1 Kor 7,10 i dalje).

Isusov nauk tako ponovno uspostavlja prvotnu sliku braka. On ujedno čini jasnim da ta slika ne počiva isključivo na sociološkim ili psihološkim osnovama nego se ovdje radi o samoj Božjoj volji: »što je Bog sjedinio neka čovjek ne rastavlja!«

Ovdje se dakle ne radi ni o kakvoj preporuci kao da netko kaže: »Ovo je bolje«, a drugi smatraju da postoje i neke druge mogućnosti koje ne treba isključiti. Ne, Isus izričito isključuje mojsijevsku toleranciju i novu vezu označava kao preljub, tj. kao nepravovaljanu i grešnu jer proturječi Božjoj volji.

Isusov nauk o braku nije kod njegovih učenika izazvao baš evanđeosku reakciju: »Ako je tako između muža i žene, onda je bolje ne ženiti se. 'Ne shvaćaju to svi' — odgovori im nego samo oni kojima je dano. Jer ima ljudi koji su od rođenja nesposobni za ženidbu; ima takvih koje su ljudi učinili nesposobnima; a ima i takvih koji se odriču ženidbe radi kraljevstva nebeskoga. Tko može shvatiti, neka shvati!« (Mt 19,10–12).

Reakcije učenika nije baš osobito duhovna. Isus se koristi prilikom da počne govoriti o temi odricanja od braka iz ljubavi prema carstvu nebeskom ali istodobno ukazuje da se ovdje radi o području koje nije pristupačno samo ljudskom razumu; da bi se to u potpunosti shvatilo potrebna je osobita Božja milost.

Nameće se pitanje: kakva je ta veza koja postoji između odricanja od braka i Božjeg Kraljevstva? Tekst Evanđelja tvrdi da ta veza postoji ali ne kaže u čemu joj je temelj. Čitamo li tekst u svjetlu sljedećih Isusovih riječi koje govore o mateijalnim i obiteljskim dobrima (Mt 19, 16–29) možemo na temelju toga zaključiti da je odricanje od braka kao i odricanje od posjeda nešto što učenika može dovesti u položaj koji oslobađa duh i omogućuje mu da potpunu pozornost usmjeri k višim stvarima. Čak i ako Evanđelje to izričito ne kaže, ipak je život muškaraca i žena koji prakticiraju odricanje već u vremenitu životu, vidljiv znak Božjeg apsoluta.

U upravo spomenuti tekst uklapa se i sljedeći u kojem Isus odgovara na kazuistički postavljeno pitanje Židova prema kojemu se ljudi o uskrsnuću ne bi udavali i ženili, »nego će biti kao nebeski anđeli« (Mt 22,30). Tim riječima Isus je ukazao na to da bračno stanje pripada zemaljskoj egzistenciji i stoga je provizorno, jer u Kraljevstvu Božjem više neće biti mjesta za bračno prakticiranje spolnosti.

Taj tekst treba razumjeti kao izjavu vezanu uz Mt 19,10–12, naime u smislu da je odricanje

od braka u zemaljskom životu nešto što sliči na anticipaciju dobra u Božjem Kraljevstvu.

Preostaju nam još dvije Isusove dalje izjave o čistoći. Svima je poznato izvješće, puno nježnosti i milosrđa, o grješnici koja Isusu pri blagovanju u kući farizeja pere stopala (Lk 7,36 — 50). Radi se o poznatoj bludnici, o ženi o kojoj znamo da je vodila raskalašen život. Sljedeći događaj je u vezi s preljubnicom koju su pismoznanci i farizeji osudili na smrt (Iv 8,3–11).

Oba događaja obilježena su Isusovim milosrđem kojemu nije »do smrti bezbožnikove, nego da se odvrati od zloga puta svojega i da živi!« (Ez 33,11).

U vezi s prvim izvješćem želimo istaknuti Isusovu izjavu prema kojoj su ženi oprošteni »grijesi, i to mnogi, jer je pokazala mnogo ljubavi« (Lk 7,47). Ovu rečenicu možemo tumačiti i tako da nam Isus želi žeći kako razvrat ima korijene u stanju bez ljubavi, u egoizmu, u službi idolima a izliječiti se možemo samo iz ljubavi koja sve stvari stavlja na svoje mjesto a Boga, kojega jedino treba obožavati, stavlja iznad svega. Rastanak nam jasno pokazuje da žena »vjeruje« u Isusa kojem se povjerila, da se

osjeća sigurnom u Njegovu milosrđu i da ju je upravo vjera potaknula na to da mu svoju ljubav iskaže pranjem stopala u mirisnoj pomasti. Ljubav je to puna povjerenja i poniznosti, istodobno smiona i šutljiva.

Priča o preljubnici približava nam činjenicu da grijesi protiv čistoće nisu jedinstveni nego da ima i drugih koji se mogu usporediti s njima. Spašavanje grešne žene od smrti nju ne oslobađa od obveze da se pokaje i promijeni svoj život: »Idi i od sada ne griješi više.« (Iv 8,11)

Isusovo milosrđe izražava novu perspektivu. Tko se ogriješio o čistoću, može dobiti Božji oprost kao netko tko se ogriješio o neku drugu Božju zapovijed. Uvijek se radi o nadi u milost »novog srca« koje nam omogućuje da istinski ljubimo Boga i ljude. Znakovito je da je Marija Magdalena stajala u podnožju križa i da je ona naposljetku bila među prvima koji su čuli vijest o uskrsnuću: ona »vidje« uskrsloga Sina Božjega (Iv 20, 11–17).

bc) Prijeđimo sada na apostolske spise.

U Djelima apostolskim postoji više usputna primjedba o čistoći. Na tzv. Jeruzalemskom sa-

boru propisuje se poganima koji prelaze na kršćanstvo da se uzdržavaju »od mesa žrtvovanog idolima, od krvi, od udavljenoga i od bluda.« (Dj 15,29)

Sveti Pavao suočen je s poganskim svijetom u kojem su aktualni grijesi na seksualnom području, ali naravno ne samo na njemu. U Poslanici Rimljanima obrađuje sramotnu pohotu protivnu naravi kakvo je primjerice homoseksualno ponašanje i takvu bogohulu objašnjava činjenicom da se odbacuje Bog i umjesto Stvoritelja obožava stvor (Rim 1, 24–27). Apostol iznova kori grijehe protiv ispravna prakticiranja spolnosti u Prvoj poslanici Solunjanima i inzistira da je »volja Božja«: »vaše posvećenje, to jest da izbjegavate bludnost, da svaki od vas zna steći svoju ženu s posvećenjem i poštovanjem, ne sa strašću to jest s požudom, poput pogana "koji ne poznaju Boga"... Bog nas, uistinu, nije pozvao k nečistoći nego k posvećenju.« (1 Sol 4, 3–5, 7).

U korintskoj općini došlo je do teškoga grijeha rodoskvrnuća: apostol osuđuje počinitelje i navodi snažan razlog za čist život: »Očistite se od starog kvasca da budete novo tijesto: ta

već ste beskvasni, jer je žrtvovano naše pashalno janje — Krist. Zato trajno svetkujmo blagdan ne sa starim kvascem, ni sa kvascem zloće i pokvarenosti već s beskvasnim kruhom čistoće i čestitosti.« Dalje dodaje da se kršćani ne bi trebali družiti sa čovjekom koji se naziva njihovim bratom a pritom se radi o bludnicima, lakomcima, idolopoklonicima, klevetnicima, pijancima ili razbojnicima (1 Kor 5, 1–13).

U istoj Prvoj poslanici Korinćanima sv. Pavao upozorava da »tijelo nije za bludnost, nego za Gospodina, i Gospodin za tijelo... Ne znate li da su vaša tjelesa Kristovi udovi? Hoću li otki-

---

Sv. Gianna Beretta Molla † 28. travnja 1962.

Papa Ivan Pavao II. 24. travnja 1994. godine u Rimu je proglasio blaženom Ivanku Berettu Mollu. Ona je bila majka koja je žrtvovala svoj život za dijete. Bila je liječnica, a od 1955. udana za Petra Molla. Prije rođenja svojeg četvrtog djeteta oboljela je od tumora. Iz obzira prema još nerođenu djetetu odbila je operaciju. Tijekom poroda usrdno se molila: »Spremna sam na sve samo neka mi se dijete spasi«. Dijete, djevojčica, došla je na svijet. Tjedan dana poslije, 28. travnja 1962., preminula je hrabra majka od tumora. 16. svibnja 2004. Papa Ivan Pavao II. ju je proglasio svetom.

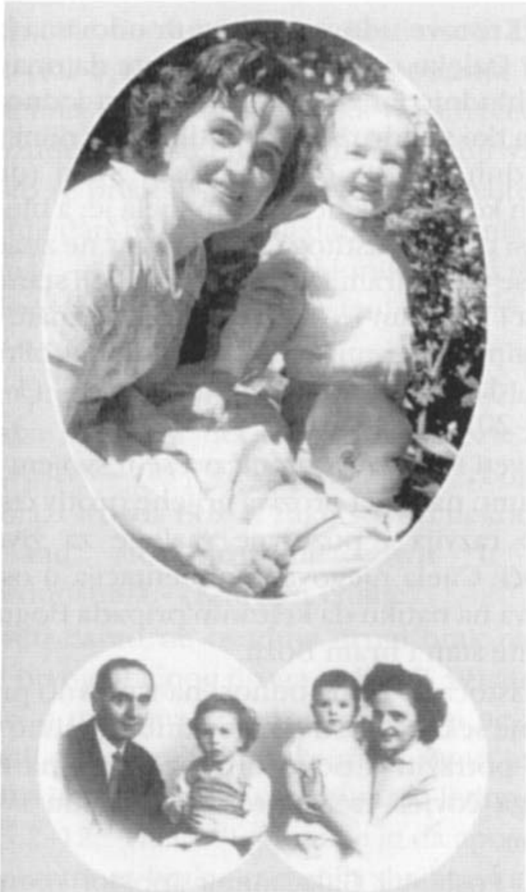

Sv. Ivanka Beretta Molla

nuti Kristove udove i učiniti ih udovima bludnice? Daleko od toga! Ili ne znate da onaj koji se s bludnicom združi s njom biva jedno tijelo... a tko se združi s Gospodinom, s njim je jedan duh. Bježite od bludnosti! Svaki (drugi) grijeh koji čovjek učini izvan tijela je; a bludnik griješi protiv vlastitoga tijela. Ili zar ne znate da je vaše tijelo hram Duha Svetoga, koji stanuje u vama i koji vam je dan od Boga? Ne znate li da ne pripadate sami sebi jer ste kupljeni? Proslavite, dakle, Boga svojim tijelom!« (1 Kor 6,13–20)

Sveti Pavao ne ograničava se u svojem nauku samo na to da proziva grijehe protiv čistoće nego razvija i pozitivne razloge za život u čistoći. Cijela njegova argumentacija u osnovi počiva na nauku da kršćanin pripada Bogu i da je time stan i hram Božji.

Čistoća se istina odnosi na ispravno prakticiranje seksualnosti no njen dublji smisao valja nam potražiti u odnosu čovjeka prema Bogu kojega čovjek treba proslaviti cijelim svojim bićem.

U Poslanici Galaćanima apostol spominje bludnost, nečistoću, raspuštenost i ostale poroke kao »djela tijela« i upozorava na to da oni

koji ih čine neće prispjeti u Kraljevstvo Božje (usp. Gal 5,19–21). Isti nauk ponavlja on i Efežanima: »A bludnost i svaka vrsta nečistoće ili požude neka se i ne spominje među vama, kao što se pristoji svetima... Jer ovo znajte dobro: nijedan bludnik, nijedan nečisti, nijedan lakomac — to jest idolopoklonik, nema dijela u Kristovu, Božjemu kraljevstvu!« (Ef 5, 3–5).

U Poslanici Kološanima vraća se istoj temi: »Usmrtite, dakle, ono što je u vašem tijelu zemaljsko: bludnost, nečistoću, požudu, zle želje i lakomstvo — to je idolopoklonstvo, zbog kojih dolazi srdžba Božja. Tako ste i vi nekoć živjeli kad ste provodili život u tim neurednostima.« (Kol, 3, 5 i dalje).

Sveti Pavao ne osuđuje drugi brak nakon smrti prvog bračnog druga (1 Kor 7,39) ali kad govori o uvjetima koje treba ispuniti neki biskup ili đakon zahtijeva da imaju samo jednu ženu to jest da se smiju ženiti samo jednom (1 Tim 3,2–12,; Tit 1,69). Moguće je da apostol u jednokratnom braku crkvenih službenika vidi posebnu naznaku za tajnu Božje ljubavi prema svojoj Crkvi (usp Ef 5,21–33).

Temu čistoće sveti Pavao razvija s različitih gledišta u sedmom poglavlju Prve poslanice Korinćanima. Ne radi se ovdje o »raspravi« u pravom smislu riječi nego se više radi o pitanjima i odgovorima koje su apostolu postavili članovi općine a čiji pravi sadržaj na žalost ne poznajemo (usp. r. 1).

Cijelo poglavlje jasno pokazuje da apostol seksualno područje vidi vrlo usko povezanim s prvotnim odnosom svakog čovjeka prema Bogu. Sv. Pavao ukazuje na to da su i bračno stanje i celibat i djevičanstvo Božji darovi (1 Kor 7,7–17, 28–38) pa je bračno stanje posve legitimno i posvećeno (r. 14). On iz više razloga posvećeno stanje djevičanstva ili celibata poštuje i preporučuje. Jednom zato jer djevičanstvo nosi jasnije od braka pečat zbilje Božjeg Kraljevstva (r. 29 i dalje), brak pripada svijetu jer »prolazi obličje ovoga svijeta« (r. 31). Budući da stanje uzdržavanja daruje veću slobodu za brigu o Gospodnjemu, »Htio bih da budete bez briga... I neudana žena i djevica brine se za Gospodnje: da bude sveta tijelom i dušom.« (r. 34a).

A udana žena brine se na temelju svoje bračne obveze kako će se svidjeti mužu, što

znači brigu za mnoge prolazne stvari (r. 34b). Pod ovim uvjetima teže je živjeti primjereno dobru kršćaninu, na što apostol poziva: »Dakle, ako ste uskrsnuli s Kristom, tražite ono što je gore, gdje se nalazi Krist sjedeći Bogu s desne strane! Svraćajte misao na ono što je gore, ne na ono što je na zemlji.« (Kol 3,1 i dalje).

Ovakvo ponašanje u potrazi za Bogom prije svih stvari objašnjava nam preporuku apostola: »Preostaje da i oni koji imaju žene žive kao da ih nemaju« (1 Kor 7,29).

Ovu izjavu ne smijemo shvatiti kao da suprugu ili supruzi ne bismo trebali darovati ljubav ili kao da možemo zaboraviti svoje obveze prema njima jer bi takvo ponašanje proturječilo krajnje točnim uputama apostola u istom poglavlju gdje inzisitira na tome da oboje imaju iste obveze jedno prema drugome (r. 3 i dalje). Osim toga u tom slučaju izgubio bi se aspekt bračne ljubavi kao izraz i odraz Kristove ljubavi prema svojoj Crkvi (Ef 5,21–33).

Ovaj apostolov nauk trebamo razumjeti s eshatološke strane, naime pod aspektom carstva nebeskoga. Iz te perspektive treba shvatiti i apostolovu naznaku da se supružnici za neko

određeno vrijeme odreknu bračnog intimnog odnosa kako bi se slobodnije posvetili molitvi (r. 5). Ovo odricanje međutim mora počivati na obostranu suglasju jer kad bi jedan od supružnika prisilio na to drugoga zapravo bi mu uskratio njegovo pravo (r. 3).

Razlog za ovu uzdržljvost je, kako apostol navodi, mogućnost da se bolje posvete molitvi. Taj razlog možemo razumjeti samo iz naravi molitve kao usrdnog odnosa prema Bogu i kao prisutnosti pred apsolutnim. Takva intimnost zahtijeva mirno i prepušteno držanje duha koji

---

Sv. Maksimilijan Kolbe † 14. kolovoza 1941.

Sveti Maksimilijan Kolbe, građanskog imena Rajmund, rođen je 7. siječnja 1894. u Zdunskoj–Woli u Poljskoj. Franjevcem i svećenikom postao je 1918. Osnovao je marijansku udrugu apostolata a od 1922. radio je na širenju katoličkog tiska u Poljskoj i poslije u Japanu.

1936. vratio se u Poljsku a 1940. odveden je u koncentracijski logor Oranienburg a potom u Auschwitz. Ondje je 14. kolovoza 1941. dragovoljno ponudio svoj život u zamjenu za mladog poljskog oca obitelji koji je trebao biti pogubljen kao talac.

1971. proglašen je blaženim a 10. listopada 1982. svetim. Prikazuje se u habitu minorita.

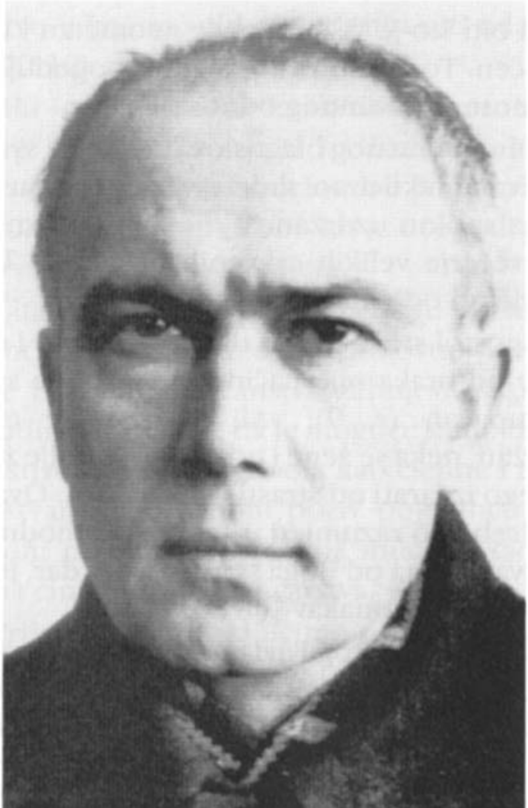

Sv. Maksimilijan Kolbe

treba biti što je više moguće neometan i usredotočen. Tom unutrašnjem miru pogoduje uzdržanost od intimnog odnosa.

Obred bračnog blagoslova, kakav se sve donedavna prakticirao, sadržavao je na kraju i poziv na spolnu uzdržanost tijekom korizme i u predvečerje velikih crkvenih blagdana. To je bio vjeran odjek nauka svetog Pavla.

Apostol svakako zna da djevičanstvo i odricanje od braka nije način života koji je svima pristupačan (r. 9): »Ali ako se ne mogu uzdržati, neka se žene i udaju, jer je bolje ženiti se nego izgarati od strasti« (1 Kor 7,9). Ovaj redak trebamo razumjeti u svjetlu prethodnoga: »ali svatko ima od Boga svoj posebni dar, jedan ovakav, drugi onakav« (1 Kor 7,7).

Čitamo li svetog Pavla na ovaj način tada razumijemo što želi reći kad kaže da je onaj tko je oženjen »podijeljen« a preporuča djevičanstvo zato jer nas navodi »na ono što je časno i što bez podijeljnosti veže uz Gospodina« (r. 34 i dalje).

»Časno« ne znači ovdje da je brak »nečastan« nego da djevičanstvo stoji iznad braka i takoreći pripada svijetu vječnosti, Božjem Kra-

ljevstvu u kojem »niti će se ženiti niti udavati« (Mt 22,30).

Biti »podijeljen« ne znači da kršćanin smije svojeg supružnika staviti na istu razinu kao Boga nego da stanje uzdržanosti potiče slobodu duha i usrdnosti za ono što je Gospodnje pa i u stvarima od ovoga svijeta.

Čitanje sedmog poglavlja Prve poslanice Korinćanima pokazuje da duhovno vrednovanje braka i djevičanstva zahtijeva suptilno usklađivanje nijansi, da je moguće samo iz persprektive kršćanskog života kao cjeline i može se ostvariti kao osobni poziv pojedincu, kao svakom pojedincu darovana milost i kao konačna činjenica Božjeg carstva.

Prije nego što zaključimo pregled tekstova Novog zavjeta koji govore o čistoći želimo još posebno obraditi dva teksta koji su nam osobito zanimljiva.

Sveti Pavao obraća se ovim riječima Korinćanima: »Da, ljubomoran sam na vas božanskom ljubomorom, jer sve učinih da vas zaručim s j e d n i m zaručnikom: da vas privedem Kristu kao čistu djevicu.« (2 Kor 11,2).

Tu se objašnjava odnos između Crkve i svakog kršćanina u njoj, prema Kristu zaručniku. Široki kontekst ovog biblijskog mjesta odnosi se na vjeru u Krista kao jedinog otkupitelja koji nas Svojom milošću, a ne zbog naših djela, oslobađa od sužanjstva grijeha.

Crkva je »zaručnica« a svojem zaručniku duguje vjernu ljubav, koja će mu dati mjesto koje mu nitko nikada neće moći osporiti. »Čistoća« i »djevičanstvo« Crkve izraz su njene ljubavi i vjernosti. Iz te perspektive čistoća kršćanina pojavljuje se kao izraz ljubavi prema Kristu.

Od najvećeg je značenja to što je apostol odabrao čistoću kao omiljeli izraz kršćanske ljubavi prema Bogu. Ta opcija apostola, koju iznosi i u Poslanici Efežanima, objašnjava nam u nizu ostalih tekstova Svetog pisma »zaručnički« ton kršćanske duhovnosti, kojoj su svojstveni nježnost ljubavi i susretljivost vjernosti.

U knjizi Apokalipse riječ je o skupini od 144 tisuće ljudi »koji su otkupljeni sa zemlje... to su djevice. Oni prate Janje kud god ono ide. Oni su otkupljeni od ljudi kao prvenci Bogu i Janje-

tu. “U njihovim se ustima ne nađe laž”; oni su bez mane« (Apo/Otk 14,3–5).

Kao i cijela knjiga i ovaj tekst ima snažan simbolični karakter. Djevičanstvo je tu simbol vjernosti Bogu i odricanja od idola ovoga svijeta. Razvrat je praslika idolopoklonstva. Kad tekst razumijemo na ovaj način postaje nam jasno da su »djevice«, to jest pravi štovatelji Boga i oni koji žude za Njegovom slavom, upravo oni »koji prate Janje« kud god ono ide i »koji su imali napisano “na svojim čelima” njegovo ime i ime njegova Oca« (r. 1).

Ovdje se ponovno pojavljuje odnos između značenja riječi čistoće kao djevičanstva i vjernosti u Bogu i Kristu. Čovjek, koji Boga ljubi svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom uvršten je u kategoriju duhovnog djevičanstva iz kojeg Krista gleda kao supružnika koji posvećuje Crkvu, oslobađa je od svih grijeha i čini je sposobnom ljubiti Ga slobodnim, nepodijeljenim, u pravom smislu riječi čistim srcem.

Ovo čitanje i refleksija o tekstovima Novog zavjeta zasigurno na daleko nadilazi Stari zavjet. Svaki oblik čistoće stoji u blještavu svjetlu

koje proizlazi iz ideje čistoće i nade u Kraljevstvot nebesko. Time se još jednom pokazuje da »je vidljivo proizvedeno od nevidljivoga.« (Heb 11,3) i da je vječni život mjerilo zemaljskoga.

6. Uvjeti potpuna razumijevanja čistoće

Nije lako razumjeti duboko značenje čistoće prije svega kad čovjek promisli o tome kako živimo u svijetu u kojem se ta krepost još jedva spominje i uvažava. Kako bismo zamijetili neke stvari potrebno je prije toga svoriti povoljne uvjete. To nužnije što je predmet delikatniji. Kako bismo mogli percipirati delikatno okružje i bit čistoće, potrebno je ispuniti ove uvjete:

a. Moramo vjerovati u Boga kao jedinoga Gospodina i čvrsto vjerovati da je sve upravljeno prema njemu, a sve ono što ne stoji u takvu odnosu posve je nevažno.

U cijelom nizu tekstova Sv. pisma vidjeli smo da čistoća ima duboku religioznu dimenziju i da se u potpunosti može razumjeti samo od Boga. Onaj koji u Boga ne vjeruje može naslutiti nešto od značenja čistoće ali nikad neće

moći pojmiti njen dublji smisao i njenu dalekosežnost.

b. Moramo vjerovati u vječni život i biti čvrsto uvjereni da je naš zemaljski život samo etapa, i to prva — provizorna i prolazna — našeg osobnog života a da će nakon nje uslijediti druga, definitivna i beskrajna u kojoj ćemo postići puninu svojeg života i svoje sudbine.

c. Moramo vjerovati da naš zemaljski život dobiva potpun smisao tek po vječnom životu. Pritom se nipošto ne radi o dvije paralelne i međusobno neovisne zbilje, nego da je prvo put oruđe i priprema za vječni život, sredstvo za postignuće cilja.

d. Moramo živjeti i misliti čista srca jer onaj tko ne živi u skladu sa svojim mislima, na posljetku misli u skladu sa svojim životom. Tko ne živi u čistoći, teško će moći poštovati čistoću. Tko se predaje zloći i razvratu, neće moći razumjeti što je čistoća.

e. Moramo vjerovati da je spolnost Božje djelo i da nema samo biološku nego i duhovnu svr-

hu, s kojom prakticiranje spolnosti treba biti u skladu.

f. Stalno moramo imati pred očima da je čovječja narav, iako Božje djelo, oštećena istočnim grijehom. To znači da neuredne žudnje rađaju nagone koji se osamostaljuju i žude za djelima koja nisu u skladu sa svrhom te naravi.

Kad čovjek živi svjestan svoje »iskvarene« naravi, tada može razumjeti da ne smije dopustiti da ga vode nagoni kao da su oni uvijek dobroćudni. Mnogo je važnije da je stalno budna duha i da se vježba u tome da svoje žudnje stavi pod vlast razuma prosvijetljena vjerom.

g. Kršćanin zna da svako ljudsko djelovanje zahvaća Božja milost, tajanstvena ali zbog toga ne manje zbiljska snaga koja ga navodi da se vlada u skladu s Božjom voljom i tako ukloni neurednost koja potječe od istočnoga grijeha i vlastitih grijeha. Tako se čovjek putem prisnog povjerenja vraća Bogu i u stvorenju se ponovno vidi slika i prilika Stvoritelja.

Milost Božja djeluje svojom snagom i na naš razum i na našu volju kako bismo s jedne strane mogli suditi po mudrosti Božjoj a s dru-

ge oduprijeti se neurednim žudnjama i htjeti samo ono što Bog želi.

Sedam navedenih »uvjeta« ne treba gledati kao karike lanca od kojih je svaka ovisna o prethodnoj ili slijedećoj jer sve one nisu ništa do li strane jedne jedine zbilje, aspekti koji se međusobno uvjetuju tako da nijedan ne smije nedostajati jer se tada ugrožava ravnoteža i harmonija cjeline.

Ova razmatranja pokazuju da čistoću možemo ispravno razumjeti samo u kontekstu kršćanskog života. Ona je krepost među ostalim krepostima: nije jedina i mora ostati nerazumljiva ako zaboravimo ostale kreposti. »Duhovni organizam« otkan je poput finog tkiva različitim funkcijama od kojih svaka potiče ostale kao što o njima ovisi. Isto onako kao što

---

Marija Valtorta, mističarka † 12. listopada 1961.

Marija Valtorta jedna je od velikih talijanskih vidjelica 20. stoljeća. Rođena je 14. ožujka 1897. u Caserti u Italiji. Doživjela je izvanredne vizije koje je zapisala u monumentalnom djelu »Bogočovjek«. Bila je osuđena na ležanje u postelji od 1934. sve do smrt 12. listopada 1961. Stalno se obnavljaju napori da se proglasi blaženicom.

Marija Valtorta

bi bilo iluzorno vjerovati da se može biti kršćaninom a da se pritom ne cijeni i ne živi čisto, tako bi bilo iluzorno i misliti da se Kristov nasljedovatelj može zadovoljiti time da živi u čistoći a pritom izostavi ostale kreposti. U naše doba čini se međutim da se češće vjeruje kako se može biti dobrim kršćaninom a da se ne ljubi i ne živi u čistoći.

7. Požuda

Riječ »požuda« pripada jeziku Biblije. Sveti Pavao priznaje da je grijeh pobudio u njemu »svaku vrstu požuda« (Rim 7,8). »Istina, moj se nutarnji čovjek slaže u veselju s Božjim zakonom ali vidim u svojim udovima drugi zakon koji se bori protiv zakona moga uma te me zarobljava u zakon grijeha koji je u mojim udovima« (Rim 7,22 i dalje). Stoga je i te kako razumljivo da apostol kršćanima preporučuje: »Dakle, neka više ne vlada grijeh u vašem smrtnom tijelu tako da vas podvrgne njegovim požudama« (Rim, 6,12).

Sveti Petar opominje nas da se odupremo »pokvarenosti koja je zbog opake požude u svijetu« (2 Pt 1,4) i upozorava na kaznu sudnjeg dana, prije svega one »koji, utonuli u požudu počinjanja ružnih grijeha, idu za tijelom« (2 Pt 2,10).

Sveti Jakov naučava da »svakog napastvuje njegova vlastita požuda. Ona ga izvlači i mami.

Zatim požuda, pošto začne, rađa grijeh, a grijeh, kad je gotov, rađa smrt« (Jak 1,14 i dalje).

Apostol Ivan piše u kontekstu negativnog značenja koje on daje riječi »svijet« da »ništa od onoga što je u svijetu — požuda tijela, požuda očiju, oholost zbog imetka — ne dolazi od Oca, nego dolazi od svijeta. A svijet sa svojom požudom prolazi; a tko vrši volju Božju, ostaje zauvijek« (1 Iv 2,16 i dalje). U ovom kontekstu »svijet« znači sve što se nalazi pod vladavinom vraga i njegove podlosti a o njoj sveti Ivan kaže: »Znamo da smo mi od Boga a da je sav svijet u vlasti Zloga... Mi smo u Istinitome, u njegovu Sinu Isusu Kristu« (1 Iv 5,19 i dalje).

Svi ovi tekstovi nadopunjuju Kristovu opomenu iz usporedbe o sijaču u kojoj Gospodin ukazuje na to da riječ kod nekih ne rodi plodom jer »svjetske tjeskobne brige, varavo bogatstvo i požude za svim ostalim navale te uguše riječ i ostane bez ploda« (Mk 4,19)

Stoga se u poslanici Galaćanima kršćanski život prikazuje kao teška borba između duha i tijela i ukazuje se na to da su oni koji uistinu pripadaju Kristu, s obzirom na nepomirljiv sukob između žudnje duha i žudnje tijela, »raza-

peli svoje tijelo s njegovim strastima i požudama« (Gal 5,16–24)

Ta borba i napori protiv požuda zahtijevaju ustrajnost i odbijanje: »Svaki se natjecatelj uzdržava u svim stvarima. Oni da dobiju raspadljivi vijenac, a mi neraspadljivi... ja bijem svoje tijelo i vučem ga kao roba, da sam ne budem odbačen pošto sam drugima propovijedao« (1 Kor 9,25–27). Isusova riječ: »Ako tko hoće ići za mnom neka se odreče samog sebe, neka svaki dan uzme križ svoj i neka me slijedi.« (Lk 9,23) konačno uključuje i borbu protiv unutrašnjeg nereda ili požude. Tako je to vjerojatno shvatio i sv. Pavao kad je govorio o tome da su »razapeli svoje tijelo s njegovim strastima i požudama«.

Nauk Svetog pisma kaže o požudi da se radi o neredu čije podrijetlo valja potražiti u grijehu, da ona proturječi duhu, da po sebi čak i nije grijeh ali navodi na nj, i da stoga treba protiv nje voditi tešku i postojanu borbu.

Iz čitanja Sv. pisma o požudi možemo zaključiti da se ona doduše iskazuje u spolnom nagonu, a ipak ne samo u njemu, iako se o njoj često govori upravo u tom području (usp. Iv

2,16). Postoje i neuredni nagoni za posjedovanjem materijalnih dobara, moći i časti. U svim slučajevima riječ je uvijek o stvorenim stvarima za kojima se teži na neuredan način. To ide tako daleko da već sama žudnja više nije u ispravnu odnosu prema ulozi koju je Bog, u skladu s dostojanstvom i svetošću čovjeka, namijenio određenu predmetu.

Možemo ustvrditi da dobra kojima se neuredno teži postaju idolima što žele zaposjesti mjesto koje pripada samo Bogu. Kao što istina određuje čovjekov pravi odnos prema Bogu tako su idoli po svojem biću pogrešni jer proizlaze iz zablude i krivotvore odnos prema Bogu.

Ovdje je primjereno i sljedeće razmatranje o požudi. Riječ je prije svega o nagonu, o čovjekovoj naklonosti prema nekom predmetu koji mu se prikazuje kao dobro što može zadovoljiti njegovu želju. Taj nagon nastaje prije nego što razum može prosuditi primjerenost ili neispravnost želje. Taj nagon može biti manje ili više snažan. U tom smislu požuda se opisuje kao »prethodnica«.

Kad razum zaključi da je nagon načelno valjan, pa se određeni predmet smije htjeti, na-

gonski poriv ponovno se pojavljuje i prati kretanje volje. Dobiva dakle karakter »istovremenosti«.

Ako međutim razum zaključi da određeni predmet nije pravovaljan pa naredi volji da ga odbije a ona to i učini, nagon time ipak automatski ne nestaje nego i dalje teži željenom predmetu iako se time opire razumskoj prosudbi i odbijanju volje.

Čovjek se mora različitim strategijama boriti protiv tog nepoželjnog i neodobrenog nagona no time što ga je odbio, taj nagon ne nestaje. U tom slučaju govorimo o požudi »sljednici«.

Svaki kršćanin mora biti svjestan snage požude protiv koje će se morati boriti sve do svoje smrti. Zabluda je ako se vjeruje da požuda popušta kad se udovoljava svakoj njenoj želji: kršćanin se u odnosu prema njoj mora ponašati asketski, borbeno, »uzdržljivo« (Gal 5,23).

Požuda se budi s obzirom na to što sve može postati ciljem njena nagona. Izbjegavanje izazova ne ovisi uvijek o nama. Moralna je međutim obveza da izbjegnemo one izazove koje možemo izbjeći. Kršćanska duhovnost go-

vori o »budnosti nad čulima« i preporučuje da se previde ili ne obrati pozornost na sve predmete koji mogu izazvati manje ili više snažnu žudnju protivnu kršćanskoj kreposti a kojoj bi se eventualno moglo popustiti ili koja može utjecati na čistoću srca.

8. Čistoća je krepost

Želimo se zadržati nešto duže kod kršćanskog ponašanja koje nazivamo čistim i pobliže promotriti narav čistoće.

Čistoća je krepost. Što to znači? Krepost je stalna spremnost da se čini dobro, »navika« koja usavršava onoga koji je ima i koja mu podaruje određenu istobitnost s dobrom koje treba ostvariti na tom području. Čak i kad su neka djela po sebi puna zasluga i odgovaraju nekoj kreposti, ipak je moguće da ima povremeno dobrih djela bez prave »kreposti« jer ona uvijek pretpostavlja stalnu, postojanu odlučnost da se čini dobro.

Kreposti ostvarujemo pod utjecajem božanske milosti, i to u onoj mjeri u kojoj ponavljamo djela svojstvena nekoj kreposti: upravo ponavljanje omogućuje kreposti da »pusti korijen«. Kako bismo ostvarili krepost važno je da, uz ponavljanje kreposnih djela, postoji i jaka motivacija koja vodi do njih. Drugim

riječima: za istinsko postizanje neke kreposti važno je da onaj tko za njom teži ima odgovarajući interes i uvjerenje. Tko s druge strane kreposti pridaje malo pozornosti i značenja, neće je postići čistim ponavljanjem manje ili više mehaničkih radnji.

Krepost čistoće izraz je kreposti uzdržavanja. Ostali pojavni oblici uzdržljivosti su umjerenost u jelu i pilu, primjeren odmor, velikodušnost prema svima kojima je potrebna pomoć, trijezno ophođenje s materijalnim dobrima, iskorjenjivanje neumjerene želje za novostima ili znatiželje, skromnost u načinu života primjerenom vlastitim mogućnostima i društvenom položaju itd.

Život u čistoći snaži se prije svega gledanjem u Boga, učestalim izražavanjem ljubavi prema Njemu, u potrazi za Njim i Njegovom slavom koja nadilazi sve stvoreno. Ništa nas toliko ne pročišćava i ništa nas ne dovodi do pravilne procjene i upotrebe stvari ovoga svijeta kao ljubav prema Bogu, pokretaču svega stvorenoga. U određenom smislu čistoća je uvjet i izraz istinske ljubavi prema Bogu.

Svaka krepost prije svega je nešto unutrašnje, to jest više je stav srca nego izvanjsko

ponašanje. S druge strane ne treba sumnjati da nema pravog, iskrenog unutrašnjeg stava koji ne bi imao vanjskog izraza.

Tako se čistoća očituje na vidljiv način različitim vidljivim djelima koja nas navode na zaključak da se osjećaj nježnosti, prava nakana, poštovanje i čašćenje Boga pojavljuju u njegovim stvorovima prije svega kad se čulni nagon veže za istinsku ljubav.

Pozitivan aspekt očuvanja neke kreposti ne možemo odvojiti od druge strane koju možemo označiti kao »negativnu« a koja se sastoji od odbijanja svega onoga što se suprotstavlja kreposti i ugrožava je. Ovo odbijanje nesumnjivo je odricanje, zahtijeva žrtvu i svladavanje, odricanje od nečega ugodnoga. Tko živi u čistoći mora bezuvjetno odbiti od sebe sve što nije u skladu s njom i ugrožava je. Samosvladavanje zahtijeva postupke u kojima dolazi do izražaja vladavina duha nad tijelom i konačna nadmoć ljubavi prema Bogu iznad svih ostalih oblika naklonosti i sviđanja.

Pobjeda nad samim sobom u području čistoće samo je jedan od aspekata odricanja i nošenja križa, kako se i zahtijeva od svakog

kršćanina. Sv. Pavao spominje one koji »žive kao neprijatelji križa Kristova. Njihov je svršetak propast; njihov je bog trbuh; njihov je ponos u njihovoj sramoti. Oni misle samo na zemaljske stvari« (Fil 3,18 i dalje). Tko tako živi nije pravi Gospodinov nasljedovatelj jer ne uzima svoj križ na se i ne ide za Kristom (Lk 14,27).

Odricanje je izraz svijesti o nama kao hodočasnicima: »A naša je domovina na nebesima, odakle i Spasitelja postojano očekujemo, Gospodina Isusa Krista, koji će, prema djelotvornosti kojom može sve podložiti sebi, preobraziti naše bijedno tijelo i učiniti ga jednakim svome slavnom tijelu« (Fil 3,20 i dalje).

Križ, znak Kristove vladavine, na zemlji je oruđe kojim se naš cijeli bitak podvrgava moći duha, i to u mjeri u kojoj postiže istinsku slobodu u kojoj se odriče robovanja grijehu (Iv 8,34).

Pobijediti same sebe, što omogućuje čistoći da u nama pusti duboko korijenje, može se na više načina. Naravno vrijedi pravilo da treba vježbati oči kako bismo njih i svoju znatiželju držali podalje od svega što izaziva tjelesnu požudu.

Isto tako treba izbjegavati knjige i filmove koji sadržavaju poruke suprotne kršćanskoj čistoći. Naravno valja izbjegavati riječi i razgovore koji su strani čistoći.

Umjerenost u piću osobito je važna s obzirom na čistoću jer čovjek pod utjecajem alkohola gubi barem djelomice samokontrolu, i to upravo nad spolnim nagonom.

Delikatno je područje samokontrole pri razmjeni nježnosti. Znamo dobro da ona može biti posve primjerena i čista, ali postoji i drukčija, ona koja budi snažan poriv za nečistoćom. Razmjena nježnosti sama po sebi izraz je nježnosti i naklonosti ali može izazvati neuredne reakcije koje, i kad im to nije namjera, mogu dovesti do pogrešne požude, a ona je pak oblik kušnje.

Tako se u »hodanju« ili »zarukama« priprema na brak treba biti vrlo oprezan kako mu prirodna želja iskazivanja naklonosti u obliku razmjene nježnosti ne bi prešla granice čistoće i tako postala prigodom za grešnu želju ili ponašanja.

Nesumnjivo i tijekom priprema za brak treba biti prisutan Kristov križ u obliku svladava-

nja kako bi se ljubavni odnos odvijao unutar okvira koji pristoji ljudima koji još nisu muž i žena i stoga ne smiju izražavati svoju ljubav u obliku koji je predviđen za one koji su svoj život zauvijek povezali sakramentom braka i postali »samo jedno tijelo« (Mt 19,5).

Gledano ljudski i kršćanski, zaljubljeni ili zaručeni nisu isti kao oženjeni. Ni njihove dužnosti i odgovornosti nisu obvezne u istom stupnju pa im ni prava nisu ista.

Od onih koji su se tek odlučili vjenčati kršćanska čistoća ne zahtijeva samo da se uzdrže od pravog spolnog odnosa nego da se odreknu svih oblika intimnijih nježnosti koje po prirodi stvari prizivaju snage požude i tako lako vode u grijeh, čak i kad se on ostvari samo kao želja.

Briga o kreposti čistoće zahtijeva da se izbjegava sve što može postati prilikom za grijeh. Takvim prilikama mogu se smatrati određena mjesta ili okružja, određene osobe, neka prijateljstva.

No kad je riječ o čuvanju i rastu čistoće nije pravedno misliti samo na sebe, također moramo misliti i na štetu koju naše ponašanje može

nanijeti drugima. Čak i kad je nešto za mene neopasno, moram se upitati vrijedi li to za ostale.

Svjesno izazivanje tuđih strasti grijeh je koji se pripisuje onome koji ga izaziva. U moralnom smislu riječ sablazan znači djelo koje postane preprekom drugima na njihovu putu k Bogu. Isusove riječi u ovom kontekstu iznimno su stroge: »A tko na grijeh navede jednoga od ovih malenih što u me vjeruju, bolje bi mu bilo da mu objese o vrat mlinski kamen što ga okreće magare i da ga utope u dnu mora. Jao svijetu zbog sablazni! Istina, sablazni moraju doći, ali jao onome po komu sablazan dolazi« (Mt 18,6 i dalje).

Iako je izazivanje sablazni u odnosu na djecu teško djelo, to ne znači da je izazivanje sablazni mladih ili odraslih manje teško. Tko izaziva sablazan i time priječi napredak drugih na njihovu putu k Bogu time iznosi na vidjelo da mu osim vlastite osobe nije važna moralna odgovornost prema braći. Kršćanin nikad ne smije ponoviti Kainove riječi: »Zar sam ja čuvar brata svoga?« (Post 4,9). Svatko je odgovoran za zlo koje čini riječima, mišlju, djelom ili propustom u odnosu na svoju braću.

Preostaje nam još reći nekoliko riječi o čednosti. Čednost je čuvar i zaštitnik čistoće. Ona čuva čovjekovu intimu i odbija izložiti ono što treba ostati skriveno. Čednost prosuđuje poglede i geste s aspekta čovjekova dostojanstva. Poziva na strpljivost i na umjerenost u bračnim ljubavnim odnosima. Čednost je skromnost i mora utjecati na izbor odjeće. Zaogrće se šutnjom ili suzdržanosti kad osjeti opasnost od bolesne znatiželje. Uz stva čednosti pojavljuje se i tjelesna čednost koja odbija izlaganje ljudskog tijela u reklamama ili poticanje pojedinih medija na otkrivanje povjerljivih stvari. Čednost potiče na način života koji omogućuje da se odupremo modnom diktatu i pritisku vladajućih ideologija.

Velika je zabluda vjerovati da je čednost neka vrsta licemjerja ili izraz psihološkog tabua. U zbilji riječ je o taktičnosti koja obuhvaća određeno područje ljudskog života, posebno sklonoga grijehu kojega izaziva unutrašnji nered u čovjeku.

9. Oblici čistoće

Već smo rekli od čega se sastoji čistoća. Sada ćemo pobliže promotriti neke od njenih izražajnih oblika. Svi oni imaju nešto zajedničko a ipak postoje i razlike.

Mladenačka čistoća često uključuje perspektivu braka. Obilježava je priprema za odgovornost bračnog stanja vježbanjem svladavanja i čišćenjem srca kako bi se tako iz ljubavi prema Bogu, pod duhovnim aspektom i s pogledom na vječni život, došlo do istinske ljubavi.

Kad prođe mladenačko doba a mogući brak više nije izgledan ili poželjan, čistoća se izražava primjereno neudanoj ili neoženjenoj osobi. U tom obiteljskom stanju čovjek osobito intenzivno osjeća da je pozvan obratiti pozornost na religiozni smisao života i integrirati samoću sa životnim stilom usmjerenim na Božje carstvo.

Čistoća onih koji su pozvani na posvećenost Bogu u djevičanstvu ili celibatu uključuje

odricanje od braka ali ne zato jer brak manje vrijedi nego zato da bolje odgovore Božjem pozivu koji ih poziva da već na ovom svijetu anticipiraju onaj oblik života koji će biti karakterističan za carstvo nebesko.

Iako čistoća u braku ne isključuje uživanje tjelesne intimnosti između supružnika, ipak zahtijeva proces čišćenja koji će postupno dovesti do svladavnja egoističnih poticaja i objasniti da je brak prolazno stanje dok ljubav nikad ne umire (1 Kor 13,8). Brak treba živjeti tako da je otvoren roditeljstvu.

Čistoća udovstva predmet je nauka sv. Pavla (usp. 1 Tim 5,3–16; 1 Kor 7,39 i dalje). Apostol doduše kaže da se obudovjeli mogu ponovno vjenčati ali udovstvo se može razumjeti i kao dobra prigoda da se s još većim žarom posvete Gospodinovoj službi.

Posebni zahtjevi u vezi sa čistoćom postoje kod onih koji su jednom bili vjenčani a sada žive razdvojeni. Ti su ljudi prisiljeni na kršćanski se način pomiriti sa svojom samoćom i odreći se nove veze jer bi ona, objektivno gledano, bila ista kao preljubnički život. Nerazrješivost braka koju propisuje Božji zakon od njih zahtijeva da žive uzdržavajući se.

Svatko tko se nađe u tom položaju može biti siguran da će uz pomoć prirodnih i natprirodnih sredstava koje Bog stavlja na raspolaganje moći voditi život koji neće vrijeđati Boga. I za te ljude vrijedi riječ Sv. pisma: »Nikakva kušnja veća od ljudske snage nije vas zadesila. Bog je vjeran i neće dopustiti da budete kušani preko vaših snaga, nego će vam zajedno s kušnjom dati sretan ishod da je možete podnijeti« (1 Kor 10,13).

Kako bi se moglo čisto živjeti u svakom obliku u kojem se ta krepost izražava u različitim životnim prilikama, nužno je moliti se, očuvati vjeru živom, često primati sakramente pokore i euharistije, uvijek iznova prizivati Djevicu Mariju u pomoć, dragovoljnim svladavanjem vježbati samosvladavanje, živjeti u stalnoj budnosti kako ne bismo dopustili da se zarazimo duhom permisivnosti koji nas danas okružuje.

Nužno je boriti se protiv vraga koji se stalno koristi varkama i pokušava nas uvjeriti da »nije tako loše« biti nečist, da je to mnogo više »prirodno«, da je »nemoguće« očuvati čistoću, kako je nemoguće da je »ljubav« grijeh, da spolno

uzdržavanje »šteti zdravlju« i protivno je prirodi, da se Bog ionako ne bavi »sitnicama«, da je »ljubav prema bližnjemu« jedino važna, da toliki dobri, ugledni ljudi ne žive u čistoći itd.

Na žalost nije neznatan broj kršćana čiji je moralni sud u vezi sa čistoćom zbrkan baš zato jer su prihvatili upravo navedene lažne zaključke koji se u određenim krugovima drže neprijepornim istinama.

10. Grijesi protiv čistoće

Grijesi protiv čistoće su, kao svaki grijeh, istodobno uvreda Stvoritelja, dostojanstva čovjeka stvorenog prema slici Božjoj i duhovne snage života Crkve kojoj prijestupi njenih udova nanose štetu. Božji zakon nije proizvoljno nametanje ograničenja nego je preventivna mjera radi dobrobiti čovjeka i njegove sudbine.

Kao i protiv drugih kreposti moguće je griješiti protiv čistoće mišlju, riječju, djelom ili propustom. Možemo dodati da se tu kao i drugdje nekome može pomoći da počini grijeh: netko svojim sudjelovanjem može navesti drugoga da sagriješi ili ga na grijeh potaknuti provokacijom, lošim savjetom i lošim primjerom.

Nije ugodna zadaća sastavljati listu različitih vrsta grijeha protiv čistoće jer riječ je o nabrajanju velikih slabosti i grešaka koje izobličuju Kristovu sliku u njegovih sljedbenika.

Nije ugodno ni liječniku promatrati uništenje ljudskog tijela i grozne posljedice koje na njemu ponekad ostavljaju bolesti. A ipak je poznavanje bolesti u njihovim konkretnim oblicima preduvjet da se primijeni ispravna terapija i bolesnik ozdravi. Tako i kršćanin treba znati na koji se način najčešće griješi protiv čistoće kako bi se čuvao i pomogao braći koja su možda u opasnosti da u sebi unište božanski život i Božju sliku tako što daju maha nečistoći.

Ponekad je grijeh protiv čistoće istodobno kršenje neke druge kreposti, npr. kad je riječ o preljubu koji se ogrešuje o čistoću i pravdu ili kad je posrijedi rodoskvrnuće koje povređuje čast i poštovanje obitelji, ili kad se radi o kršenju čistoće s posvećenom osobom ili na svetome mjestu, što su ujedno i grijesi protiv vjere, ili naposljetku kad je riječ o grijehu pedofilije koji je sablazan i mora se kazneno goniti.

Općenito se uvriježilo da grijehe protiv čistoće nazivamo bludom to jest neurednom željom ili ponašanjem radi zadovoljenja seksualne želje bez obzira na pravu svrhu spolnosti a ona se očituje u savezu dvoje ljudi i roditeljstvu u okviru legitimnog braka.

Kad se seksualna želja unutar braka prakticira umjereno i tankoćutno kao što se i pristoji ljudima koji svoje vlastito tijelo i tijelo supružnika doživljavaju kao dio Kristova tijela i hram Sv. Duha, nije riječ ni o neredu ni o bludu nego o ponašanju koje je u skladu s Božjom voljom te obvezama i pravima vjenčanih.

Kao preljub označujemo spolni odnos osobe koja je u braku s nekom neoženjenom ili neudanom ili drugom vjenčanom osobom. U potonjem slučaju radi se o dvostrukom preljubu.

Razlikujemo povremeni i trajni preljub, a potonji opisuje slučaj u kojem dvoje ljudi, od kojih je jedno već povezano bračnom vezom, žive u odnosu koji je sličan braku.

»Bračna veza« znači odnos unutar braka koji je nerazrješiv.

Za savjest katolika poništenje civilnog braka ili rastava ne mijenja bračno stanje s legitimnim partnerom sve dok je on živ. To međutim znači da svaku dalju vezu nakon rastave trebamo smatrati preljubom. To je doduše teška riječ ali je u skladu s istinom Evanđelja. Preljub je vrlo težak grijeh.

Pod raskalašenosti razumijemo spolni odnos između nevjenčanih osoba, povremeno ili u trajnoj vezi. Prostitucija, konkubinat kao i divlji brak oblici su raskalašenih spolnih odnosa. I onaj tko prije planirana braka ima »predbračni« spolni odnos počinio je grijeh raskalašenosti. To je vrlo težak grijeh iako ne onoliko koliko preljub.

Ima roditelja koji svojim sinovima i kćerima stavljaju na raspolaganje kontracepcijska sredstva kako bi ih zaštitili od »iznenađenja«, a možemo reći kako im time omogućuju da »neopasno« griješe. To nikako nije kršćanski odgoj, mnogo više radi se o pomoći u moralno nedopustivom ponašanju i o navođenju na grijeh.

Silovanje je spolni odnos s nekim koji taj odnos ne želi a silom je prisiljen počiniti ga.

Rodoskvrnućem označavamo spolno sjedinjenje ljudi koji su u blisku srodstvu.

Pedofilija znači zloupotrebu maloljenika; riječ je zasigurno o krajnje tešku grijehu kojim se često upropaštava žrtva.

Samozadovoljavanje ili masturbacija označava seksualni čin u kojem netko sam zadovoljava svoju tjelesnu želju.

Pornografija je na profit orijentirano širenje stvarnoga ili simuliranoga spolnog akta pred drugim osobama.

Grijehom homoseksualnosti opisujemo erotski čin između osoba istog spola. Kad se to čini s maloljetnicima, onda je posrijedi osobito težak grijeh jer se njime može upropastiti karakter mladih ljudi.

Ova lista nažalost nije potpuna, ona udovoljava samo namjeri da se prepoznaju tek najčešći grijesi protiv čistoće.

Svaki grijeh protiv čistoće koji je počinjen dobrovoljno i sa sviješću o zastranjenju, teški je prijestup protiv Božjeg zakona. Pod određenim okolnostima može se osobi koja griješi možda odreći potpuna moralna odgovornost za njezin čin, ali nema olakotnih okolnosti koje bi ono što je objektivno zlo i griješno mogle pretvoriti u nešto dobro i kreposno.

Kao i svi ostali grijesi može se i grijeh protiv čistoće činiti ne samo povremeno nego može postati navikom. Grešna navika čini stvar još težom: s jedne strane možda ograničava moralnu odgovornost ali s druge otežava odlučno odustajanje od grijeha. Kao što i krepost olak-

šava moralno dobro djelovanje i čini ga postojanim, tako i grešna navika ili porok osnažuje loše djelovanje i otežava povratak na kreposno vladanje.

Tko griješi po navici, osjeća poriv da se mora opravdavati, čak i ako to ne priznaje tijekom argumentirane analize. Pritom se može koristiti najrazličitijim strategijama. Tako primjerice tvrdi da se kod njega radi o »izuzetnom« ili »pojedinačnom slučaju« ili da njegov grijeh »drugima ne škodi«; može čak priznati da čini nešto loše ali svoj popravak ili prekid s grešnom navikom odgađa za kasnije itd.

Grijeh naime sve više vodi do duhovne sljepoće koja čovjeku onemogućuje da vidi stvari onako kako ih vidi Bog. Najgore je kad se grešnik drzne ustvrditi da ono što čini za njega »nije grijeh« i tako sam sebe postavlja za suca nad dobrim i zlim. Ovdje želimo upozoriti na rečenicu koja stoji na kraju jednog od romana Paula Bourgeta: »Tko ne živi onako kako misli, misli na posljetku onako kako živi«. Zato je vrlo vrijedno kad mi poput carinika u usporedbi (Lk 18,13) priznajemo naša zla djela bez okolišanja ili opravdanja.

11. Obraćenje i oprost

Bog svoje milost ne uskraćuje grešniku koji se obrati i izvrši pokoru. Za to postoji cijeli niz primjera i u evanđeljima i u povijesti kršćanstva. Crkva je stalno naviještala milost nebeskog Oca koju je za nas zaslužio Isus, naš spasitelj, svojim zaslugama. Duh Sveti pokreće uvijek iznova srca grešnika na obraćenje kako bi postali svjesni svog bijednog stanja i vratili se u Očev dom.

Kad je riječ o Božjem oprostu grijesi protiv čistoće nisu iznimka. Bog ih može i želi oprostiti ako se grešnik obrati.

Kako međutim možemo dobiti Božji oprost? Pokušat ćemo prikazati pojedine korake ne putu pomirbe (usp. usporedbu o izgubljenu sinu, Lk 15,11 i dalje).

a. Prvi korak k obraćenju događa se u onom trenutku u kojem čovjek koji je učinio zlo, to uviđa i iskreno priznaje da ono što je učinio

nije smio učiniti. Već u tom trenutku prisutna je Božja milost time što prosvejtljuje savjest. Taj bismo prvi trenutak mogli sažeti u riječi: »Grešnik sam i loše sam postupio«.

b. Drugi korak nadilazi prvi i zove se pokajanje. Svijest da se grešno postupilo potječe od razuma; sad mu se pridružuje i čin volje: odbacujem ono što sam učinio, gnušam se svojeg djela. U katoličkoj terminologiji nazivamo taj trenutak »skrušenošću«, koju Tridentski sabor ovako određuje: »Bol duše i odvratnost prema počinjenu grijehu povezano sa čvrstom namjerom da se više ne griješi« (Tridentski sabor, 14. sjednica, Dekret o pokori, pogl. 4).

»Bol« zbog počinjena grijeha razumijemo kao iskreno kajanje zato jer smo ga počinili. Nije dovoljno da se to događa samo na osnovi prirodne motivacije, primjerice zbog društvenih neprilika koje sa sobom nosi određeni grijeh, ili zbog zdravstvenih posljedica koje su povezane s nekim grijehom. Bol se mnogo više mora odnositi na Boga. Ili zato jer smo svjesni da smo prezreli Božju ljubav i na dobro mu uzvratili zlim, ili zato jer smo grijehom prekršili

Božji zakon koji nas od njega dijeli pa zaslužujemo kaznu.

Bol zbog učinjena grijeha usmjeren je na prošlost: jednom učinjeno ne možemo više vratiti ali se možemo nad tim gnušati.

Ne možemo dobiti Božji oprost ako nedostaje taj bol ili kajanje jer bi bilo proturječno Bogu reći: »Oprosti mi, ali ono što sam učinio bilo je ispravno«. Zašto bi mi Bog oprostio ako je moje djelovanje bilo ispravno?

Obraćenje je usmjereno k budućnosti. Tko se kaje zbog počinjenoga i nad time gnuša, mora bezuvjetno čvrsto odlučiti da neće ponovno griješiti. Kakvog smisla ima reći Bogu: »Boli me ono što sam učinio ali ću to ipak i dalje činiti«. Ali upravo se to događa s ljudima koji žive u grijehu, na primjer preljuba a istodobno od svećenika zahtijevaju odrješenje od grijeha iako nemaju čvrstu namjeru promijeniti svoj život. Takvi ljudi vjeruju da Crkva može podijeliti sakramentalno odrješenje bez prethodna kajanja. Ali to je velika zabluda. Kad bi se naime neki svećenik i usudio dati oprost grijeha nekome tko nije spreman pokajati se, a ima čak i veliku želju za pomirbom i primanjem Tijela Kristova, takvo je odrješenje bezvrijedno. Ti

grijesi nisu oprošteni, a ono što je možda još gore, radilo bi se o varci koja umiruje savjest i prisvaja si moć koja nije od Boga.

c. Treći korak jest u tome da se pristupi sakramentu pokore ili pomirbe. Ovo nije mjesto na kojem ćemo iscrpno objasniti sakrament pokore, dovoljno je prisjetiti se Isusovih riječi svojim apostolima: »'Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas.' Poslije tih riječi dahne u njih i reče im: 'Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprošteni su im; kojima zadržite, zadržani su im'« (Iv 20,21–23).

To i ništa drugo podrijetlo je moći biskupa i svećenika da opraštaju grijehe, ali samo onima koji se istinski kaju, kao što je već rečeno. Kršćanin koji pristupa sakramentu pokore treba ispovjedniku ispovjediti grijehe koje je počinio i kojima je teško uvrijedio Boga.

To se ne smije činiti općenito i ugrubo nego grijehe treba izricati pojedinačno uz navođenje otegotnih okolnosti. Kad je riječ o teškim grijesima treba barem otprilike navesti broj prijestupa.

Svećenik oprašta grijehe snagom koja mu dolazi od Boga. On to ne čini zato jer primjeri-

ce sam živi svetim životom ili zato jer raspolaže velikim teologijskim ili psihologijskim znanjem, nego to čini u ime Božje, kao osoba sa srcem oca, učitelja i suca, što mu je Bog darovao kao svoje oruđe.

d. Četvrti korak slijedi nakon primanja sakramenta i sastoji se od pokore koju treba učiniti po nalogu ispovjednika.

Potrebno je međutim razlikovati djela pokore i mjere koje su nužne kako bi se popravila šteta nanesena drugima.

Tko je začeo dijete a nije vjenčan s njegovom majkom, ne može se oglušiti o obveze prema svojem djetetu a često ni prema majci.

Popravak ili naknada vrlo su složena tema i nije ih moguće tako lako riješiti kao u slučaju razbojstva.

Nešto drugo su djela pokore: molitva, ljubav prema bližnjem ili samosvladavanje trebaju ponovno popraviti grijeh povrijeđene Božje časti i ojačati volju i kršćanski život pokajnika kako bi u budućnosti bio spremniji da se odupre grijehu.

Unatoč kajanju i čvrstoj namjeri, kršćanin može ponovno počiniti grijeh. To se doduše

ne bi trebalo događali ali se događa. Ako se to desi, iznova posrnuli treba iskreno provjeriti je li poduzeo sve razumske korake kako ne bi opet griješio: je li molio, je li meditirao o Božjoj riječi, je li čitao knjige koje pomažu njegov duhovni život, je li usrdno prihvaćao Tijelo Kristovo, je li se odlučno držao dalje od svih prilika za koje je iskustvom znao da navode na grijeh, je li vježbao samosvladavanje. Nakon tog samoispitivanja može i mora opet pristupiti sakramentu pokore i ponovno, ponizno i pokajnički, sa čvrstom namjerom od svećenika zamoliti odrješenje.

Sakrament pokore ne utječe samo na oprost grijeha i pomirbu s Bogom nego i pročišćava kršćansku dušu. Oslobađa je od tragova i ožiljaka koji izobličuju njeno duhovno lice i mute čist pogled onoga koji treba tražiti Boga svom snagom svoje duše.

Iako obveza ispovijedi i dobivanja Božjeg oprosta, strogo uzevši, vrijedi samo za smrtne grijehe, Crkva preporučuje da se ispovijedaju i svi ostali grijesi, pa čak da se, diskretno i neskrupulozno, ponovno ispovijedaju već ispovijeđeni i odriješeni grijesi.

12. Zaključak

»Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome, po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje, operi me svega od moje krivice, od grijeha me mojeg očisti! Bezakonje svoje priznajem, grijeh je moj svagda preda mnom. Tebi, samom Tebi, ja sam zgriješio i učinio što je zlo pred Tobom... Poškropi me izopom, operi me, i bit ću bjelji od snijega! Objavi mi radost i veselje... Odvrati lice od grijeha mojih, izbriši svu moju krivicu! Čisto srce stvori mi, Bože, i duh postojan obnovi u meni! Ne odbaci me od lica svojega i svoga Svetog Duha ne uzmi od mene! Vrati mi radost svoga spasenja i učvrsti me duhom spremnim! ... Oslobodi me od krvi prolivene, Bože, Bože, spasitelju moj! Nek mi jezik kliče pravednosti Tvojoj! Otvori, Gospodine, usne moje i usta će moja navieštati hvalu tvoju« (Ps 51, 3–6, 9–14, 16 i dalje).

Je li moguće za kraj ovih razmatranja naći bolje riječi od onih što ih je zapisao David od-

mah nakon preljuba, ubojstva i ukora proroka Natana; riječi kojima je izrazio svoje kajanje i povjerenje u Božje milosrđe?

Neka nam Bog svima podari čisto srce, neka nas pere i čisti da postanemo bjelji od snijega.

Valparaiso, 25. ožujka 1994.
o blagdanu Marijina navještenja
+Jorge Medina Estévez
biskup Valparaisa

NAKLADNIK
Obiteljski centar
Kaptol 10 · P.P. 579 · 10000 Zagreb · Telefon 3697 026 · Fax 3697 145

ZA NAKLADNIKA:
Marijo Živković

NASLOV IZVORNIKA
Acerca da la castidad

SLIKA NA OVITKU
fotografija kipa sv. Josipa

PRIJEVOD
Sermon d.o.o

Krepost (vrlina, pozitivna moralna osobina), znači da se kreposna osoba na nekom području ponašanja redovito ili gotovo uvijek ponaša pošteno, pravedno, lijepo ili s ljubavlju i dobrotom.

Kažemo da je za kreposnu osobu karakteristično pošteno, pozitivno, lijepo i dobro ponašanje na nekom području ponašanja.

Čovjek može ustrajnim i kreposnim ponašanjem steći naviku poštenog i pozitivnog ponašanja na nekom području. Kreposna navika znači da čovjek spontano, često bez posebnog odlučivanja i razmišljanja na nekom području postupa pošteno, konstruktivno i s pravom ljubavlju.

Krepost čistoće je ispravno, pošteno, pravedno i lijepo ponašanje na području seksualnosti, plodnosti i roditeljstva. Čista osoba ulazi u spolne doživljaje ili odnose samo u okviru prave roditeljske i bračne ljubavi.

Prava roditeljska ili bračna ljubav je osobno i slobodno odabrana, nježna, bezuvjetna, doživotna, neopoziva, angažirana, puna poštovanja prema sebi i drugome, ozbiljna i zrela.